

De schoolmeesters van West-Dongeradeel in de loop der tijden.

1. Bornwerd en Betterwird

In febr. 1681 (Lichtmis) werd Anne Annes, schoolmeester te Bornwerd, aangenomen tot lidmaat. Op 15 juni 1690 werd zijn zoon Anne te Foudgum gedoopt.^a Hij hertrouwde te Bornwerd op 1 nov. 1693 met Dettie Jans van Hiaure. Zijn eerste vrouw was Antie Wobbes. Hij vertrok in juli 1696 naar de gemeente van Foudgum en Raard, maar was daar geen schoolmeester.

In 1696 kwam mr. Harmanus Ruiwer (of Ruard) met zijn vrouw Titie Tieerdsdr. naar Bornwerd. Ze waren hier reeds op 9 febr. 1696 getrouwd. Zijn vrouw werd in 1697 als lidmaat aangenomen. Hij is in jan. 1705 overleden. Zijn vrouw leefde toen nog.

In jan. 1706 kwam voor mr. Wijtse Sijtses, schooldienaar te Bornwerd. Op 23 okt. 1707 werd hier zijn zoon Eit Wijtzes gedoopt, die we later als schoolmeester te Hantumhuizen, Wierum en te Anjum vinden. De naam van zijn vrouw wordt niet vermeld. Ze vertrokken omstreeks 1709 naar Hantumhuizen.

In 1709 vinden we hier Oene Jochums als schoolmeester. In mei 1718 waren hier ingekomen Watze Johannis en Rinske Jacobs echtelieden, van Nes. Vermoedelijk was dit de schoolmeester, want in jan. 1719 was Watze Jans hier schoolmeester. Zijn beide zoons Jacob en Jan zijn hier gedoopt, resp. op 12 okt. 1721 en 15 juli 1731. (Op 23 nov. 1718 werd Jan Broers genoemd als dorprechter te Betterwird.)

Vóór 1749 kwam hier mr. Dirck Dircks, van wiens weduwe in 1749 sprake is.^b Mr. Tjerk Martens was hier in 1749 schoolmeester en dorprechter (sedert 1755). Op 7 dec. 1749 werd zijn zoon Marten gedoopt en op 18 mei 1755 nogmaals een zoon Douwe. Zijn vrouw heette Grietje. In 1777 werd in Bornwerd een nieuwe school gebouwd. In 1782 was hij hier nog. Hij werd reeds in 1783 als schoolmeester en dorprechter in Bornwerd opgevolgd door zijn zoon mr. Jan Tjerks. Deze was in elk geval hier in febr. 1787 nog in functie. Zijn vrouw heette Baukje Fokkes. Op 1 aug. 1794 werd hier hun zoon Tjerk geboren.

Volgens de *Leeuwarder Courant* was de school in 1796 vacant en zijn schoolmeesterschap schijnt onderbroken te zijn geweest door de dienst van Albert Heerkes, die hier van 1799 tot 1800 als schoolmeester en dorprechter voorkwam. (Het zou kunnen dat dit dezelfde persoon was als Albert Heerkes Jonghof van Winsum.) Op 2 dec. 1799 werd Herke geboren, zoon van Albert Heerkes en Deuke Gjalts te Bornwerd. In 1802 trad Jan Tjerks weer aan als schoolmeester, tot zijn dood in 1808. Hij is eind 1808 overleden, "nalatende als weduwe Baukje Fokkes".

In 1809 kwam hier Hendrik Bouwes, kwekeling te Birdaard. Hij vertrok in 1811 naar Hogebeintum. In 1811 werd Tjitse Paulus van der Ploeg (3e rang) provisioneel aangesteld. Eind 1813 werd hij overgeplaatst naar Foudgum. Het traktement bestond uit de huur van 5 pondemaat bouwland, de schoolgelden en een vrije woning.

In 1815 werd Piebe Paulus de Vries (4e rang) provisioneel benoemd. In 1817 was de school vacant. Hij bleef hier echter tot 1823 koster en voorzanger. Aangezien hier geen schoolgaande kinderen waren, bleef de school voorlopig vacant en werd verhuurd. Als koster en voorzanger kwamen hier voor: in 1824 Thomas Gosses Hiemstra; in 1826 G. Holwerda, in 1827 J.Th van der Mey en in 1829 Th.G. Hiemstra weer. In okt. 1837 was B.J. Klasinga tijdelijk koster en voorzanger.

De school werd in sept. 1833 weer geopend en toen werd Jan Gjalts Meijer (3e rang) hier provisioneel schoolmeester. Hij was eerder provisioneel in Spannum. In de zomer van 1836 werd hij vast aangesteld. Zijn inkomen bestond uit: f 25,- en f 40,- uit landerijen, de schoolpenningen en een woning. Hij vertrok op 1 okt. 1837 naar Wanswerd.

In febr. 1838 kwam Jelle Jans Pelmulder (3e rang); hij was ondermeester te Uithuizermeeden. Hij vertrok omstreeks 1 april 1855 met zijn gezin naar Noord-Amerika om lotsverbetering. Het traktement was toen: f 50,- van het rijk en f 75,- van de gemeente; uit landerijen f 58,-

---

a Doopboek Foudgum.

b Quotisatiekohieren 1749.

en aan schoolpenningen ca. f 18,- en bovendien had hij vrij wonen. Het kosterschap bracht jaarlijks f 10,- op.

Op 1 april 1856 vinden we als schoolmeester Gerben Jans Piekema (2e rang), kort daarna gehuwd met Anna Sjoerds de Jong, die op 13 aug. 1857, oud 22 jaar en 10 maanden, is overleden. Op 15 nov. 1858 vertrok Piekema naar Pingjum.

Omstreeks 1 jan. 1859 werd P.W. van den Berg, hulponderwijzer te Dokkum, provisioneel aangesteld. Op 1 juli 1860 kreeg hij een vaste aanstelling. Een jaar later, op 1 juli 1861, werd hij opgevolgd door U.J. Haanstra. Deze werd op 19 nov. 1861 vast benoemd en vertrok op 1 juni 1863 naar Oldeholtwolde.

In nov. 1863 kwam O. de Vries Pz., hulponderwijzer te Balk. Het salaris was toen f 250,- en een woning. In 1877 werd in Betterwird een nieuwe school gesticht en de oude school te Bornwerd werd buiten gebruik gesteld. De nieuwe school werd betrokken op 23 nov. 1877.

Als schoolmeesters zijn bekend: A. Sinnema (sedert 1908), H. de Boer (van 1917 af). In 1920 werd A. Bierman benoemd. Hij kwam in 1924 op wachtgeld, wegens opheffing van de school.

Bijzonder onderwijs

In 1903 werd in Bornwerd een christelijk nationale (gereformeerde) school opgericht. Als hoofd werd toen R.S. Wierda, onderwijzer te Blija, aangesteld. Hij vertrok op 1 april 1907 naar Augustinusga. Daarna werd op 1 juni 1907 F. Bulthuis, onderwijzer te Ulrum, benoemd. Op 15 okt. 1940 is hij met pensioen gegaan. Hij werd toen opgevolgd door J. Scholten, onderwijzer te Akkerwoude.

Op 5 jan. 1909 werd een bijzondere school voor CVO te Betterwird geopend, waar toen I. Bernard als hoofd aangesteld werd. Later werd hij hoofd van de school te Lage Zwaluwe. In de zomer van 1921 werd Thijs van der Molen benoemd. Hij werd in 1936 gepensioneerd. Van der Molen was een "molenkenner" en maakte de modellen op Stania State. Hij is in mei 1954 te Dokkum overleden, oud 77 jaar. Hij werd in 1936 opgevolgd door R. Hottinga; deze was in 1943 nog hoofd van deze school te Betterwird.

2. Brantgum

Op 10 juli 1621 was Sijds Fetsses schoolmeester in Brantgum.^a We kunnen aannemen dat hij dat in 1619 ook al was. Toen tekende hij namelijk de formulieren in het classisboek van Dokkum naar aanleiding van de Dordtse Synode.

In febr. 1652 kwam hier voor mr. Joannes Hettesz; hij was in 1662 te Waaxens (W.D.). Op 5 jan. 1657 was "meister Sijmens de Vries huysvrouw Rebecca te Brantum".^b Op 2 sept. 1672 was mr. Philippus Fontein schooldienaar te Brantgum.^c

Op 10 juni 1675 was mr. Harmen Harmens "schooldienaer en gewesene coopman" te Brantgum.^d Op 14 febr. 1675 werd zijn zoon Harmen gedoopt. De moeder was Hendrickien Philippusdr. In maart 1680 en sept. 1683 was hij hier nog in functie.^e Deze Harmen volgde zijn vader reeds vóór 1698 op, want bij zijn belijdenis op 13 febr. 1698 heet hij reeds Harmen Harmens, schoolmeester te Brantgum. Hij trouwde in 1698 met Stijntie Claeses, die op 2 okt. 1698 met attestatie van Pingjum inkwam. In 1703 waren ze hier nog, doch vertrokken spoedig daarna naar Oosternijkerk. (Op 22 nov. 1713 was Rinse Jans dorprechter te Brantgum.)

Op 30 okt. 1705 werden aangenomen op belijdenis des geloofs: Jacob Joostes, afkomstig van Morra, schoolmeester te Brantgum en Grietje Andries zijn huisvrouw. Op 10 nov. 1715 werd

-
- a West-Dongeradeel Q 6, fol. 224°.
  - b Classis Acta Dokkum.
  - c Classis Acta Dokkum.
  - d West-Dongeradeel BB 6, fol. 280.
  - e West-Dongeradeel H 1a en H 1b.

hier hun zoon Joost gedoopt en in 1717 nog een dochter. Hij ontving op 28 okt. 1718 3 c.g. 16 st. voor het haagscheren op het kerkhof te Waaxens; op 10 juli 1719 ontving hij hiervoor 1 c.g. 8 st., evenals in juli 1720. Op 23 nov. 1720 werd aan mr. R. Jacob Joostes tot Brantgum 1 c.g. 1 st. betaald voor het haagknippen om het kerkhof te Waaxens en op 16 okt. 1721 eveneens. Op 8 mei 1722 ontving hij hiervoor 2 c.g. 8 st., evenals op 29 aug. 1722. Hij is voor 1725 overleden, want op de lidmatenlijst van dat jaar is sprake van Grietje Andries, weduwe van Jacob Joosten schoolmeester.

Op 22 mei 1727 kwam mr. Ietje Plekker schooldienaar, met attestatie van Oosterlittens. Hij was hier op 18 mei 1727 getrouwd met Maaïke Harmens. Hun zoons Douwe en Jan werden hier resp. gedoopt op 26 sept. 1728 en 28 sept. 1732. In juli 1731, in juni 1738 en in 1740 was hij ook dorprechter voor Brantgum en Waaxens. Hij schreef tevens de kerkrekeningen uit van Waaxens, bijv. in 1731, 1738, 1740 en 1742. Ze vertrokken in 1745 naar Wierum.

Sedert nov. 1745 was mr. Hessel Pijters van der Meer schoolmeester te Brantgum. In febr. 1746 kwam hij hier in met attestatie van Holwerd. Hij was tevens barbier.^a Hij trouwde hier op 11 mei 1747 met Trijntje Eeltjes van Waaxens (W.D.). Hij was ook dorprechter (1763). Ook hij schreef de kerkrekeningen van Brantgum en Waaxens (W.D.) uit; in mei 1736 reeds. In het kerkvoogdij-rekenboek 1754-1800 wordt het traktement van de schoolmeester niet verantwoord. De kerkdienst die de schoolmeester verrichtte, staat wel vermeld. Zo ontving mr. Hessel Pijters jaarlijks 1 c.g. 8 st. wegens klok- en uurwerksmeren en ca. 3 c.g. voor het schrijven van de rekening. Er was schoolland en mr. Hessel huurde er in 1757 1½ pondemaat kerkland bij voor 9 c.g. 10 st. en nog 3½ pondemaat voor 14 c.g. 15 st. In 1771 was mr. Hessel 50 jaar oud en zijn vrouw Trijntje 54 jaar.^b Op 11 juli 1790 werd aan H. van der Meer nog 1 c.g. 8 st. betaald, wegens 1 jaar klok- en uurwerksmeren; op 18 juni 1791 nogmaals en nog f 4,- voor het uitschrijven van de kerkrekeningen. Ook het schoorsteengeld à f 3,- per jaar werd hem steeds vergoed. Op 6 sept. 1791 kreeg hij nog loon voor het vlaggen en "reiden van ons dorpsvaart".^c Hij heeft hier lang gestaan, tot zijn dood op 18 nov. 1791. Op 5 juni 1792 werd aan de weduwe van H. van der Meer nog 1 c.g. 1 st. betaald, wegens ¾ jaar klok- en uurwerksmeren.^d

Op 12 febr. 1792 kwam mr. Klaas Wijbes als schoolmeester met attestatie van Raard. Zijn vrouw was Amarenske Jacobs. Hun zoons Jacob en Sijds zijn hier op resp. 16 febr. 1792 en 7 sept. 1799 geboren. Op 5 juni 1792 kreeg mr. Klaas Wijbes 7 st. wegens een ¼ jaar klok- en uurwerksmeren. Sedert 1790 werd op 8 maart, de verjaardag van de Prins, gevlagd op de toren. Op 29 nov. 1793 ontving mr. Klaas Wijbes 4 c.g. wegens uitschrijven van de rekeningen van 31 juli 1793 en 1 c.g. 8 st. voor klok- en uurwerksmeren.^e Hij was ook dorprechter (1795). Hij was tevens schoenmaker en vroeg als zodanig in de *Leeuwarder Courant* van jan. 1795 een knecht. In 1799 werd te Brantgum een nieuwe school en een nieuwe woning voor de schoolmeester gebouwd. Mr. Klaas Wijbes Holwerda is hier in juli 1816 overleden.

Op 28 juli 1817 werd Jan Jans Klazinga (3e rang), van Hantumhuizen aangesteld; hij was een broer van Folkert Jans Klazinga van Surhuizum. Hij is op 29 mei 1842 overleden. In 1843 werd een nieuwe school gebouwd. Het traktement bedroeg toen ca. f 208 uit ruim 6 bunder bouw- en weiland, de schoolpenningen van ca. 30 leerlingen à f 1,20 en een woning.

Op 31 okt. 1842 werd Hendrik Piers de Vries (2e rang), van Lioessens, benoemd. Bij resolutie van Gedeputeerde Staten van 22 juli 1856 is zijn akte van algemene toelating als onderwijzer ingetrokken, wegens een veroordelend vonnis voor diefstal van lood van de kerktoren. (Hij was in febr. 1856 al gevangen gezet.)

Op 1 april 1856 werd D. Hoeneveld (2e rang) provisioneel benoemd. Op 29 juni 1858 kreeg hij een vaste aanstelling. Het inkomen in 1856 bestond uit: f 50 van het rijk, f 300 uit landerijen, ca. f 60 schoolgeld en een woning. Eind 1862 is hij vertrokken naar Wijncaldum.

-
- a Kerkvoogdij-rekeningen Waaxens 1764.
  - b Civ. port. 948.
  - c Kerkvoogdij-rekenboek 1754-1800.
  - d Kerkvoogdij-rekenboek 1754-1800.
  - e Kerkvoogdij-rekenboek 1754-1800.

In jan. 1863 werd hij opgevolgd door Pier de Groot, die op 29 dec. 1862 was benoemd. Hij was daarvoor hulponderwijzer in St. Annaparochie. Op 1 nov. 1872 werd een nieuwe school geopend. De bouw van de school en een woning was aangenomen voor f 8.712. Pier de Groot is op 26 nov. 1879 overleden.

Op 1 april 1880 werd zijn opvolger Adam Sonnema, van Oudehaske, benoemd. Deze vertrok in 1883 naar Hardegarijp. Toen werd Siderius H. Hulshoff, van Waaxens (W.D.), benoemd. Hij was geboren te Holwerd op 6 maart 1843 en overleed te Brantgum op 2 nov. 1885. Zijn vrouw was Trijntje Sjoerds Postuma. Zij was geboren in Ferwerd op 1 sept. 1846 en is overleden op 25 jan. 1904 te Scherpenzeel (Fr.).

In 1885 werd in Brantgum E. Dijkstra aangesteld, die in 1892 werd overgeplaatst naar Holwerd. Hij werd toen opgevolgd door S. van der Werff, afkomstig van Warns. In 1921 werd F.A. Sinnema benoemd, die in 1943 met pensioen ging. Op 1 aug. 1943 werd hij opgevolgd door A. Oosterdijk, onderwijzer te Sneek. Deze werd op 1 april 1946 onderwijzer aan de ULO te Gorredijk.

In 1946 werd S. Heida, onderwijzer te Gorredijk, benoemd. Hij is omstreeks 1 juli 1950 naar Vollenhove vertrokken. Hij werd toen opgevolgd door J.S. Dermoois, onderwijzer in Stadskanaal. Begin 1953 vertrok hij naar Scherpenzeel (Fr.) en werd opgevolgd door H. Harmsma, onderwijzer te Bergum. In 1954 werd de school voor f 40.339 vernieuwd en op 29 april in gebruik genomen. Harmsma is in 1955 vertrokken en werd begin 1956 opgevolgd door J.A. Spiering, die elders onderwijzer was geweest.

3. Foudgum

In 1580 heeft de gemeente "tot enen reformeerden schoelmeester aangenomen" Gabriel Roleffz van Hallum, om 's winters school te houden.^a In 1608 en 1609 was hij in Hiaure.

In okt. 1672 was mr. Jacob Hendriks Garama schooldienaar in Foudgum.^b Hij was een zoon van mr. Hendrik Garama uit Ternaard. Hij trouwde op 4 aug. 1672 te Raard met Janke Hendriks, beiden van Foudgum. (Zeker was hij hier toen ook al schoolmeester en zeer waarschijnlijk al in 1664, toen de trouw- en doopboeken werden aangelegd, er wordt althans nooit een ander vermeld.) Er ontstond enige commotie rond Janke Hendriks, die meid was geweest bij ds. P. Nauta: op 21 okt. 1672 werd de naam van ds. Nauta genoemd in verband met: "het haastig kinderbaren van de pasgetrouwde vrouw van meester Jacob Hendricks Garama". Op 3 febr. 1673 werd "bevonden dat de beschuldiging van Ds. Nauta om het haestigh kinderbaren van sijn schoolmeesters vrouw, sijn gewesene dienstmaeght, t' eenenmaele vuijl en valsch is, doordien sijn schoolmeester opentlijk voor Godt en ons verklaert heeft dat hij noeyt eenige suspicie gehadt heeft op Ds. Nauta, veel min dat hij Nauta de vader van 't kint soude geweest sijn".^c Garama is overleden op 30 dec. 1688 en zijn vrouw Janke in 1694.

In 1689 kwam mr. Christiaan Roosenkrans als schoolmeester in Foudgum. Hij werd op Allerheiligen van dat jaar aangenomen tot lidmaat. Op 25 nov. 1688 was mr. Christiaan Roosenkrans van Borculo te Waaxens getrouwd met Stijntje Harmens van Brantgum. Hun zoons Harmen en Hendrik zijn te Foudgum gedoopt op resp. 13 maart 1692 en 5 juli 1693. Zij vertrokken op 5 okt. 1695 naar Hantum.

Op Allerheiligen 1695 kwam mr. Wijtze Ruyrds Brantsma als schoolmeester. Op 25 april 1697 trouwde hij met Hillegonda van Rijpama van Dokkum. Hun zoons Ruurd en Japik zijn hier gedoopt op resp. 28 nov. 1706 en 26 jan. 1710. Hij was hier op 15 juli 1717 nog als schooldienaar en dorprechter.^d Op 28 sept. 1718 was Klaas Sijdses dorprechter te Foudgum.^e In febr. 1737 (Lichtmis) zijn ingekomen: mr. Jan Teunis, schoolmeester te Foudgum en Antje

---

a J. Reitsma, *Register van geestelijke opkomsten van Oostergo* (Leeuwarden 1888), p. 107.

b Classis Acta Dokkum.

c Classis Acta Dokkum.

d Processtukken Civiele Sententies, port. 300 no. 16a.

e Civiele Processtukken.

Pieters zijn huisvrouw. Ze vertrokken omstreeks 1743 naar Hantum. Zijn opvolger was Jochem Jans, schooldienaar, die hier op 1 jan. 1744 trouwde met Aaltie Martens. Ze komen beiden nog op de lidmatenlijst van 1767 voor.

Op Allerheiligen 1797 vertrok mr. Marten Harmens van Foudgum naar Giekerk. In juli 1800 was de school vacant. In juli 1802 was Douwe Hendriks Tiezema schoolmeester. Hij was hier waarschijnlijk in 1800 gekomen. Zijn vrouw heette Geertje Klazes en op 18 juli 1802 is hier hun zoon Hendrik geboren, die op 22 sept. 1804 te Aalzum overleed, oud 2 jaar, 9 weken en 3 dagen. Zij waren eind 1802 of begin 1803 naar Aalzum vertrokken. De school is toen waargenomen door mr. Wessel Sjoerds, die omstreeks mei 1804 naar Oenkerk vertrok. Daarna kwam in 1804 mr. Gerrit Klazes Holwerda als schoolmeester. Hij was geboren op 6 febr. 1785 in Raard, als zoon van mr. Klaas Wijbes Holwerda. Het traktement bedroeg in 1804 f 52,-. Hij vertrok in het begin van 1807 naar Raard.

In mrt. 1806 werden in de *Leeuwarder Courant* sollicitanten opgeroepen voor de post van schoolmeester te Foudgum. Het traktement bestond uit: f 50,- en de schoolpenningen en een vrije woning. In 1807 werd de school provisioneel waargenomen door Anne Liewes, afkomstig van Hallum. Zijn vrouw was Sieuwke Tabes. In 1808 werd hij vast aangesteld; de school was toen ook geen winterschool meer. In de herfst van 1810 (na 23 sept.) vertrokken ze naar Oudwoude.

In dec. 1810 kwam Jacob Klazes Holwerda van Suawoude. Het traktement was f 80 en de schoolpenningen van 20 leerlingen, een woning en f 20 als koster, enz. Hij vertrok in 1813. In dat jaar kwam Tjitze Paulus van der Ploeg provisioneel van Bornwerd. Hij werd op 10 april 1814 vast aangesteld. Hij vertrok in sept. 1815 naar Hogebeintum. Het traktement bestond in 1808 uit: f 100 (f 80 van de grietenij en f 20 van de kerk), ca. f 20 aan schoolpenningen en een woning.

In dec. 1815 kwam Anne Folkerts Bouma (3e rang), kwekeling in Nieuwehorne. Hij vertrok in sept. 1819 naar Lichtaard. Toen werd Freerk Dirks Jongerhuis in Foudgum benoemd. Deze vertrok echter op 1 febr. 1820 weer naar Drachten.

In 1821 werd Fritske Gerrit Klazes Holwerda provisioneel benoemd. Op 6 jan. 1824 werd hij vast aangesteld. Hij kreeg op 1 okt. 1862, op 77-jarige leeftijd, eervol ontslag en een pensioen van f 166 per jaar. Op 29 dec. 1862 werd Karel de Vries, hulponderwijzer te Makkum, benoemd. Hij vertrok in de herfst van 1863 naar Paesens. Eind 1863 werd Jelle Bergsma, hulponderwijzer te Oudebildtzijl, benoemd. Hij kwam op 1 jan. 1864 in functie en bleef dat tot 1883, toen de school werd opgeheven.

4. Hantum

In 1580 was Gosse Claesz "schoelmester" in Hantum.^a In 1590 was hier mr. Coert Harckes; hij was in 1581 te Sijbrandahuis geweest.^b In 1601 was Petrus Omelius te Hantum.^c Op 2 juli 1612 was mr. Jan Hendricks "schooldienaar binnen Hantum".^d Ook op 27 juli 1614, 15 juni 1617, 14 mei 1622 en in april 1623 treffen wij hem hier aan.^e

Op 26 aug. 1655 trouwde Nanne Minnesz schoolmeester te Hantum, die hier op 15 jan. 1655 al was, met Rijckel of Richt Gerbens. Op 29 mei 1660 werd hij ook genoemd.^f Zij overleed op 6 okt. 1668. Hij hertrouwde op 4 dec. 1670 met Stientje Willems. Nanne Minnesz is op 24 april 1679 overleden.

Op 12 nov. 1682 trouwde mr. Taco Jansen, schooldienaar te Hantum, met Yetje Sijbes van Leeuwarden. Zij overleed op 14 april 1687. Hij is in 1689 hertrouwd met Aaltje en kwam hier nog voor op 8 nov. 1691.

---

a Reitsma, *Register*, p. 94.

b Leeuwarderadeel E 9 (1590); Reitsma, *Register*, p. 165 (1581).

c Sententieboek.

d West-Dongeradeel Q 1, fol. 78.

e West-Dongeradeel Q 2, fol. 108° (1614); Ibidem Q 4, fol. 87 (1617); Ibidem BB, fol. 11 (1622).

f West-Dongeradeel BB 6, fol. 297.

In okt. 1695 kwam mr. Christiaan Rosenkrans als schoolmeester van Foudgum met zijn vrouw Stijntje Harmens. Hij was geen dorprechter. Op 23 maart 1718 was hij 54 jaar oud. Mr. Rosenkrans hertrouwde in maart 1722 met Trijntje Feenstra van Metslawier en in okt. 1724 te Ternaard met Fokeltje Hoites van Ternaard. Hij was toen nog schoolmeester in Hantum. Hij is omstreeks 1743 op hoge leeftijd overleden, want in 1744 woonde de weduwe van mr. C. Rosekrans in Hantum.^a

Omstreeks 1743 kwam mr. Jan Teunis van Foudgum met Antje Pijters zijn huisvrouw. Hij was hier op 10 juni 1714 gedoopt. Hij was een kind van Mennisten-ouders: Teunis Jans en Antje Doedes, die zich op 4 mei 1714 in de hervormde kerk hadden laten opnemen en dopen. Mr. Jan Teunis en Antje kregen hier twee zoons Pijter en Auke, resp. geboren op 22 febr. 1744 en 23 febr. 1750. Toen was hij hier dus nog schoolmeester.

In 1752 was Stephanus Rosier schoolmeester te Hantum. Zijn vrouw heette Jacoba Cebaan. Hun zoons Willem en Leendert werden hier resp. op 15 nov. 1752 en 8 mei 1756 geboren. (Leendert werd later schoolmeester te Burgwerd en Hichtum.) Hij was tevens dorprechter, o.a. in 1761 (op 35-jarige leeftijd) en in 1795. De school was volgens de *Leeuwarder Courant* in 1796 vacant. Mr. Stephanus heeft in mei 1808 afstand van zijn post gedaan. Hij was toen 83 jaar oud en kreeg f 200 pensioen.

In 1808 werd het traktement van f 100 tot f 200 verhoogd; daarbij kwam nog ca. f 20 aan schoolpenningen. In juli 1808 werd Hendrik Wopkes Smidt (3e rang) hier benoemd. In 1818 behaalde hij de 2e rang. Op 15 okt. 1818 vertrok hij naar Holwerd.

Op 2 febr. 1819 kwam zijn opvolger Kornelis Gerrits Stelma (3e rang), ondermeester te Damwoude. Hij was een zoon van Gerrit Jans van beroep wagenmaker te Kollum (1827) en van Jantje Johannes Faber. In 1845 kwam er een nieuwe school in Hantum. In de herfst van 1854 werd Stelma ontslagen, waarna op 2 jan. 1855 Hedde R. Beetsma (2e rang), ondermeester in Ternaard, hier benoemd werd. Het salaris was toen f 220 plus de schoolpenningen en een woning.

In 1899 werd A. Beima van Wierum (W.D.) hoofd van de school in Hantum. Hij werd in 1920 opgevolgd door C.J. Tamsma van Wierum (W.D.). Deze vertrok in 1927 naar Boxum. Hij werd toen opgevolgd door F. van Zanten, die in 1930 vertrok naar Birdaard. Op 1 dec. 1930 kwam zijn opvolger H.G. ter Voort van Didam, in dienst. De school werd met ingang van 1 jan. 1934 opgeheven.^b

5. Hantumhuizen.

In sept. 1594 was Wijger Ritskesz schoolmeester te Hantumhuizen.^c In 1621 was hij in Veenwouden. In 1619 tekende Schelte Gerlofs, schoolmeester te Hantumhuizen, de formulieren naar aanleiding van de Dordtse Synode.^d Hij was hier op 5 aug. 1622 nog als schoolmeester.^e

Op 1 okt. 1643 vinden we hier mr. Pijter Jacobs. (Hij is waarschijnlijk in dat jaar overgekomen van Surhuizum.) Op 11 juni 1657 is hij overleden. Zijn weduwe Rixt Pijtersdr. overleefde hem; zij leefde op 6 juni 1663 nog.^f

In 1663 trouwde mr. Ruijrd Rienx "scholebedienaer" te Hantumhuizen te Bozum met Grietje Jans van Bozum. Zij overleed op 6 mei 1686. Hij hertrouwde op 23 nov. 1692 met Geertje Sijbrens en was hier toen nog schoolmeester. Ook in mei 1696, op 5 april 1698 en in okt. 1700 was hij hier nog als schoolmeester.^g

Op 12 maart 1709 kwam Wijtze Sijtzes van Bornwerd als schoolmeester te Hantumhuizen.^h

---

a Register van 1744.

b Raadsbesluit d.d. 28 aug. 1933; goedgekeurd door Gedeputeerde Staten.

c Ordonnantieboek.

d Classis Acta Dokkum.

e West-Dongeradeel BB 8, fol. 71.

f West-Dongeradeel D 3.

g West-Dongeradeel H 1b (1696); Ibidem 4a (1700).

h West-Dongeradeel D 5b.

Hij liet op 1 juni 1710 een kind dopen, evenals op 23 sept. 1714 zoon Sijtze en op 5 maart 1719 zoon Gabe. Op 6 april 1721 trouwde hij met Aaltje Jurks. (Hij was dus waarschijnlijk eerder getrouwd geweest.) De school was allicht een winterschool. Meester Wijtze hertrouwde hier weer op 21 mei 1724 met Hendriena Jacobs van Dokkum. In mei 1725 lieten zij hier nog een dochter dopen, maar zij zijn kort daarna vertrokken naar Nes (W.D.). Op 5 sept. 1728 zijn hier getrouwd Eit Wijtzes, een zoon van Wijtze Sijtzes, van Hantumhuizen en Dieuwke Jans van Lioessens. In aug. 1731 kwam hij hier nog als schoolmeester voor en is in 1732 als zodanig vertrokken naar Wierum en later naar Anjum. In juni 1736 was Gerben Wijgers schooldienaar te Hantumhuizen.^a In 1739 vertrok hij naar Wierum. In febr. 1744 kwam te Ternaard: mr. Abraham Daniëls Stellema van Hantumhuizen. Hij komt in Hantumhuizen in de trouw- en doopboeken niet voor. Daar hij te Ternaard getrouwd is en wellicht elders geboren en gedoopt, kan hij dus best tussen 1739 en 1744 schoolmeester te Hantumhuizen zijn geweest.

Mr. Petrus Raadkamp was hier in 1749 schoolmeester en dorprechter. Op 5 nov. 1775 trouwde hij in Hantumhuizen met Janke Sjordema van Leeuwarden. Hun zoon Zacharias is hier op 24 april 1780 geboren; toen was hij hier nog schoolmeester. In 1782 was Petrus Raadkamp 66 jaar oud.^b Volgens de *Leeuwarder Courant* was de school in juni 1796 vacant. In 1808 was W.N. de Vries als schoolmeester, dorprechter en koster in Hantumhuizen. Het salaris was f 200, de schoolpenningen en een woning met "een spatieuze hovinge en tuin". Hij is op 10 dec. 1809 overleden. Omstreeks 1810 kwam er een nieuwe school. In 1810 werd Jan Jans Klazinga (3e rang), ondermeester te Akkrum, benoemd. Hij ging in juli 1817 naar Brantgum. Op 24 nov. 1817 werd Halbe Joch. Beetsma (3e rang), van Wetsens aangesteld. Hij was een zoon van J.H. Beetsma van Beetsterzwaag. Het traktement is dan f 175 en f 25 als koster, tevens een woning en de schoolpenningen. In 1840 kwam er een nieuwe school. Beetsma is op 30 mei 1859, op 67-jarige leeftijd, overleden. Op 17 nov. 1859 werd A. van der Woude, hulpondermeester te Marrum, benoemd. In het begin van 1864 is hij vertrokken naar Oosternijkerk. (O.D.). In het voorjaar van 1864 kwam zijn opvolger Cornelis S. Gal, hulponderwijzer te Hommerts. Hij trouwde op 9 nov. 1865 met Menke Postma van Ternaard. In 1905 ging hij met pensioen. Hij is te Leeuwarden overleden op 8 okt. 1927, oud 88 jaar. Op 1 mei 1905 werd K.G. Bijlstra, onderwijzer te Oudebildtzijl, aangesteld. Op 1 febr. 1908 werd hij onderwijzer aan de Leerschool te Groningen. Op 1 mei 1908 trad G. Frank aan als zijn opvolger. Hij was op 1 juni 1891 begonnen als onderwijzer te St. Jacobiparochie en sedert 1 nov. 1900 te Holwerd werkzaam geweest. Hij vertrok op 1 jan. 1910 van Hantumhuizen naar Britsum. Zijn opvolger werd toen A. Bierma, die in 1920 naar Bornwerd vertrok. Daarna is de school opgeheven.

Bijzonder onderwijs

In okt. 1902 is te Hantumhuizen op het Hantumerhoekje een hervormde school geopend. Op 1 okt. van dat jaar werd G. de Boer als hoofd van de nieuwe school geïnstalleerd. Hij is op 1 juli 1936 gepensioneerd en woonde in 1952 nog te Dokkum. Op 1 juli 1936 kwam A.A. van der Lijn, onderwijzer te Assen, als hoofd. In 1946 was hij hier nog. In 1949 was D. Wiersma hoofd van deze school. Deze vertrok in 1953 naar Kollumerzwaag. Hij werd toen opgevolgd door P. Hoekstra, die op 1 juni 1955 hoofd van de christelijke school te Oudebildtzijl werd. Toen werd H. Heringa, van Zevenhuizen benoemd.

In jan. 1915 is er een gereformeerde school in Hantumhuizen geopend met als hoofd Tj.F. de Boer. In 1940 was hij nog aan deze school verbonden. In 1950 was G. van der Woude hoofd. Hij werd in 1952 hoofd van de christelijke school in Buitenpost. Zijn opvolger F. Bruggeman uit Uithuizen trad op 1 jan. 1953 in functie.

---

a Autorisatieboek Ferwerderadeel.
b Civ. processtukken, port. 1005.

6. Hiaure.

In 1608 en 1609 was Gabriël Roeleffs schoolmeester in Hiaure. In 1580 was hij als schoolmeester in Foudgum geweest.^a Hij werd in mei 1609 afgezet, omdat hij zich, behalve aan dronkenschap, ook schuldig maakte aan duivelbannerij, enz.^b

Op 27 dec. 1613 was Offe Botes "schoolmeester op de Joure", d.w.z. in Hiaure.^c In maart 1617 was hij schoolmeester in Blija.

In febr. 1667 kwam mr. Jacob voor in Hiaure en in 1670 werd zijn zoon Luipke hier gedoopt.

Op 27 sept. 1680 werd een voogd benoemd voor Sije Jacobs, "weeskint van wijlen Jacob Eebes, in leven schoolmeester op de Joure, olt 7 jaar". Zijn moeder heette Antie Iniakes.^d

Op 6 maart 1672 was mr. Minne Heins "kistemaker en schooldienaer op de Hijoure".^e Op 22 juni 1673 werd hij eveneens genoemd.^f In okt. 1679 en in juni 1681 was hij hier nog als schoolmeester.^g

In dec. 1687 was Jan Hendriks in Hiaure. Zijn vrouw Eelkjen Antonides kwam in okt. 1690 te overlijden. Hij hertrouwde hier op 13 mei 1697 met Wijtske Bauckes van Ternaard, waarbij hij vermeld werd "als schoolmeester te Hiaure". Hij was hier in 1707 nog.

In okt. 1744 was mr. Rinnert Jans hier als schoolmeester. Zijn zoons Jan en Pijtter zijn hier gedoopt op resp. 6 nov. 1746 en 9 maart 1749.

Op 2 mei 1751 zijn Nutte Jans en Baukje Douwes in Hantum getrouwd. Hij was waarschijnlijk toen reeds schoolmeester en dorprechter te Hiaure, maar in 1752 was dat zeker het geval. Hun zoon Jan werd hier gedoopt op 16 juli 1752. Hij is in Hiaure op 10 nov. 1754 hertrouwd met Riemke Gerrits van Hieslum. Hun zoon Bouwe werd hier op 9 nov. 1755 gedoopt. Hij was hier in 1767 nog en waarschijnlijk veel langer, aangezien hij ook in 1778 nog voorkwam.^h Volgens de *Leeuwarder Courant* was de school in juni 1796 vacant.

In 1808 was Hilbrand Ygles (4e rang) schoolmeester in Hiaure; hij was waarschijnlijk in 1795 of 1796 van Paesens gekomen. (De doop- en trouwboeken laten ons na 1767 omtrent schoolmeesters volkomen in het onzekere.) Zijn ouders Igle Hillebrands en Doetje Harmens, beiden van Hiaure, trouwden hier op 17 mei 1767. In 1816 heet hij H.J. de Jong, maar in 1818 vinden we hem hier als H.J. de Vries. Het is niet uitgesloten dat dit dezelfde Hibrand Ygles is en dat de naam "de Jong" een vergissing is. Aan het einde van 1835 deed hij afstand van zijn post.

In de zomer van 1836 werd hij opgevolgd door Jochum Roelofs Beetsma (4e rang). Deze vertrok in 1841 naar Nes (W.D.). Toen werd J. Sijbenga provisioneel aangesteld. In mei 1842 werd Halbe Roelofs Beetsma (3e rang), ondermeester in Ternaard, benoemd. Zijn inkomen bestond uit: f 40 van de grietenij en de opbrengst van ruim twee bunder land (ca. f 60), de schoolpenningen (15 tot 20 leerlingen à f 1,20) en een woning. Bovendien nog eens f 21 als koster, voorzanger en klokluider. In 1845 kwam er een nieuwe school. Hij vertrok op 1 juli 1849 naar Nes (W.D.).

Op 3 nov. 1849 werd Jan Molanus Smith (3e rang) als schoolmeester benoemd; hij was tevens koster, voorzanger en klokluider. Hij is begin 1853 eervol ontslagen. Hij werd op 1 april 1853 opgevolgd door Bauke H. Ferwerda (3e rang), die eerder ondermeester te Blija was. Deze vertrok op 1 jan. 1856 naar Eernewoude en toen werd Sijtze S. Feenstra provisioneel benoemd. Op 19 nov. 1861 kreeg hij een vaste aanstelling. In de zomer van 1862 ging hij naar Wetzens.

In juli 1862 werd Everhardus Dijkstra, tijdelijk hoofd van de school in Hempens, benoemd.

---

a Reitsma, *Register*, p. 107.

b Classis Acta Dokkum; S. Cuperus, *Kerkelijk leven der Hervormden in Friesland tijdens de Republiek*, 2 dln., (Leeuwarden 1916-1920), II p. 85.

c West-Dongeradeel Q 1, fol. 250.

d Autorisatieboek Dokkum.

e Barradeel Q 8, fol. 209°.

f Testamenten EEE 4, fol. 240.

g West-Dongeradeel H 1a.

h Cuperus, *Kerkelijk leven*, II, p. 11.

Hij werd in het begin van 1866 hoofd van de school in Heidenschap. Op 10 maart 1866 werd zijn opvolger benoemd: Fokke R. Beetsma, hulponderwijzer in Dokkum. Hij stond hier tot 1899, toen de school werd opgeheven. Beetsma kreeg toen wachtgeld.

7. Holwerd

In 1580 was Franciscus Jacobi "schoelmester" in Holwerd.^a Hij was later, onder de naam Franciscus Jacobi Austrophorus, *notaris publicus* te Holwerd. (Op 29 sept. 1632 kwam een Wieger Annes Austrophorus voor als schoenmakersgezel te Harlingen.^b) In mei 1607 was een mr. Wibrandus [...]ionis in Holwerd; het is niet zeker of hij ook schoolmeester was.^c In sept. 1608 was Dioerd Eeskes in Holwerd; ook op 2 juli 1612 werd hij genoemd.^d In maart 1613 en op 10 febr. 1614 was hij "schoelmester te Holwerd".^e In maart 1614 tekende hij als "D. Eeskes Dongrius" en ook op 15 juli van dat jaar was hij hier nog.^f Sedert 16 maart 1616 was mr. Pier Riuerts hier als schoolmeester.^g Hij was hier nog in maart 1620, op 21 sept. 1631 en op 7 mei 1632.^h Voorts werd hij genoemd op 9 dec. 1635, op 7 april 1636 en als laatste op 2 maart 1638.ⁱ In april 1646 was Harperus Wiebenga in Holwerd.^j In maart 1647 werd hij schooldienaar te Holwerd genoemd. Zijn vrouw was Liutske Tibbesdr.^k Ook in dec. 1648 was hij hier nog schoolmeester.^l Op 12 mei 1659 was Harperus Wibinga "S. Min. Cand, doch tegenwoordich schoeldienaer tot Holwerd".^m (Hij was van 1635 tot 1641 predikant te Spannum geweest.ⁿ De classis Dokkum liet hem in 1649 na examen weer toe tot de Heilige dienst.) Op 28 okt. 1660 is mr. Jan Haies met zijn vrouw Antie Klazes met attestatie ingekomen. Zij was een dochter van mr. Claes Claesen te Oenkerk. In aug. 1668 en op 21 nov. 1669, toen zijn zoon Claas werd gedoopt, was mr. Jan Hayes nog in Holwerd. Op 7 mei 1671 was hij nog als schoolmeester te Holwerd, evenals op 26 juni 1671.º In febr. 1676 treffen we hem aan als Jan Haies Swart, schoolmeester en *notaris publicus*. Hij is vóór 9 aug. 1676 overleden, want dan is er een inventaris van zijn sterfhuis.^p (Hij had *f* 28 nagelaten aan de diaconiearmen.) In okt. 1678 eisten de erven van Jan Haies schoolpenningen en in febr. 1679 werden zij genoemd: "Meister Pieter Hayes en Tiedde Hayes, schoolmeesteren tot Nieckerck en Luysens". In april 1679 werden zij opnieuw genoemd.^q In okt. 1676 kwam Bouke Jouws als schoolmeester met attestatie van Marrum c.a. Hij is op 25 nov. 1677 te Holwerd getrouwd met Tjetske Jans van Holwerd; ze hadden geen kinderen. Hij hertrouwde op 18 dec. 1681 met Tijtje Tietes, eveneens van Holwerd.^r In 1697 was hij

---

a Reitsma, *Register*, p. 91.

b Gerecht. Huw. Proclam. Harlingen.

c Classis Acta Dokkum.

d Classis Acta Dokkum (1608) ; West-Dongeradeel Q 1, fol. 79.

e West-Dongeradeel Q 1, fol. 150 en fol. 266.

f West-Dongeradeel Q 2, fol. 79 en 92.

g West-Dongeradeel Q 3, fol. 90.

h West-Dongeradeel Q 6, fol. 168 en eerder (1620); Ibidem BB 1, fol. 324 en fol. 337.

i West-Dongeradeel BB 2, fol. 188 en fol. 191; Ibidem Q 9, fol. 275 (1638).

j West-Dongeradeel H 1a.

k West-Dongeradeel BB 3, fol. 205.

l Classis Acta Dokkum.

m West-Dongeradeel BB 5, fol. 76°.

n T.A. Romein, *Naamlijst der predikanten in de hervormde gemeenten van Friesland* (Leeuwarden 1886-1888), p. 291.

o West-Dongeradeel BB 6, fol. 294° (mei 1671); Barradeel Proclamatieboek Q 8, fol. 191°. Wijst dit er op dat hij uit Barradeel afkomstig was?

p West-Dongeradeel Q 17, fol. 119.

q West-Dongeradeel H 1a.

r West-Dongeradeel Q 18, fol. 83 (25-11-1677) ; Ibidem BB 7, fol. 202° (27-5-1682; 22-7-1685), fol. 203° (17-5-1689) en fol. 226 (11-12-1690).

nog schoolmeester in Holwerd, terwijl op 22 april 1697 "de erfgenamen van wijlen Bauke Jouws in leven subst. ontvanger en schoolmeester tot Holwerd" worden genoemd.^a

In juli 1698 werd op belijdenis aangenomen tot lidmaat mr. Sjuert Taekes. Hij was schoolmeester en kwam in maart 1715 nog als zodanig voor. Hij kwam van Beetgum en was waarschijnlijk reeds op Allerheiligen 1697 in Holwerd. Zijn vrouw was Trijntje Seeckema. In sept. 1718 en op 3 nov. 1722 was hij nog schoolmeester in Holwerd.^b (In maart 1710 was Isaack Straatman dorprechter in Holwerd.)

De opvolger van Sjuert Taekes was zijn zoon mr. Claas Sjoerds. Hij werd hier op 5 aug. 1719 aangenomen als lidmaat op belijdenis des geloofs. Het is niet zeker wanneer hij zijn vader is opgevolgd, maar vrij zeker in 1722, toen hij op 7 juni te Holwerd trouwde met Wijpkjen Sijdzes, eveneens van Holwerd. Op 9 juli 1730 werd hun zoon Taeke gedoopt. Zij overleed te Holwerd op 21 jan. 1746. Hij hertrouwde hier op 15 april 1753 met Grietje Pijters van Holwerd en op 7 aug. 1754 was hij hier nog administrerend armvoogd. Op 12 nov. 1775 is hij overleden, maar was toen al geen schoolmeester meer.

Waarschijnlijk was mr. Fokke Taekes hier sinds 1754 als schooldienaar en voorzanger.^c Hij werd in 1757 aangenomen op belijdenis des geloofs en vertrok in 1766 naar Ternaard, nadat hij op 1 juni 1766 in Holwerd getrouwd was met Durkje Gosses van Holwerd. (Hij was geen dorprechter, dat was namelijk L. Olivier, in 1756.)

Mr. Lambertus Sijbrandus Huizinga kwam in juli 1766 als schooldienaar in Holwerd. Een maand later, in aug., kwam de attestatie in van "Suiderhuisen". Hij was op 26 nov. 1753 te Harlingen getrouwd met Maria Lucas Verblans. Ze waren tot okt. 1770 in Holwerd, waarna zij met attestatie vertrokken naar Dokkum.

In mei 1771 werden Sietze Pieters en Fokeltje Wijtzes, echtelieden, aangenomen tot lidmaten. Ze kwamen met attestatie van De Knijpe. Op 26 juni 1775 werd hij ook genoemd als schoolmeester.^d In juli 1787 tekende hij de handelingen van de kerkenraad als S.P. van Berkoop. Hij is hier in het einde van 1788 of in het voorjaar van 1789 overleden.

Op 21 juni 1789 werd genoemd: mr. Lijkle Gjaltz als "schoolmeester, voorzinger en coster te Holwerd fungeerende".^e In febr. 1789 was hij hier al als provisioneel schoolmeester en in okt. van dat jaar was hij hier nog.

Op 4 juni 1790 werd mr. Klaas of Nicolaas Koopmans beroepen als schoolmeester, koster en voorzanger, op een traktement van *f* 106 en de opbrengst van 2 grazen land (ca. *f* 70), de schoolpenningen en een vrije woning. Hij kreeg in 1792 ruzie met de kerkenraad over het al of niet bijwonen van de kerkenraadsvergaderingen. (Er werden heel wat bladzijden over dit geschil volgeschreven.) Op 1 nov. 1796 vertrok hij naar Lemmer.

Waarschijnlijk in 1797, maar zeker in 1798, vinden we Berend Jans Zuidma, als schoolmeester en voorzanger. Het traktement is dan *f* 200, de schoolpenningen en een vrije woning. Zijn vrouw was Jantje D. Dorenbos. Zij kwamen van Jislum, waar hij in 1796 nog schoolmeester was. Op 5 jan. 1800 werd hier hun zoon Mense geboren. Als schoolmeester in Holwerd kwam hij voor tot in 1812.

Eind 1812 kwam Frederik Hendrik Diemer (2e rang) van Huizum als provisioneel schoolmeester; op 10 april 1814 kreeg hij een vaste aanstelling. Zijn vrouw heette Antje Arends Hijlkema. Hij vertrok in sept. 1817 naar Leeuwarden. De kwekeling A. van der Velde nam toen de school waar.

Op 15 okt. 1818 kwam Hendrik Wopkes Smidt (2e rang) van Hantum. Het traktement bedroeg toen: *f* 100 en *f* 40 à *f* 50 aan landhuur, de schoolpenningen van ca. 100 leerlingen (ca. *f* 240), *f* 106 als koster, etc. en een vrije woning. In 1842 werd in Holwerd een nieuwe school geopend. Hij is op 27 nov. 1858, oud 69 jaar en acht maanden, overleden.

Op 1 maart 1859 werd Eeuwe D. Kooi van Morra benoemd. Op 1 april trad hij als schoolmeester in Holwerd in functie. Hij was op 6 april 1832 te Kollum geboren. Zijn vrouw

---

a Autorisatieboek.

b Archief Schwartzenberg.

c Sedertdien een ander handschrift in het doopboek.

d Haskerland B 11, fol. 76°.

e Handelingen kerkenraad.

heette Trijntje Feitsma. In 1859 was Gooitzen Vaatstra hulponderwijzer in Holwerd. Dezelfde functie had hij eerder te Burum uitgeoefend. In 1861 waren T. Reidinga en P. Suringbroek hulponderwijzers. In 1862 was J.L. Raadersma hulponderwijzer in Holwerd; in 1863 werd hij hoofd te Wijtgaard. In 1883 werd een nieuwe school in gebruik genomen. De heer Kooi is in 1891 eervol ontslagen en overleed op 2 april 1892 te Holwerd. Zijn weduwe overleed op 25 jan. 1916 te Leeuwarden.

In 1892 werd E. Dijkstra van Brantgum benoemd. Hij is in 1910 overleden. Op 1 april 1911 kwam D.T. Leijenaar, van Firdgum, als zijn opvolger. Deze ging op 1 juni 1936 met pensioen. Op 18 aug. 1936 trad R.J. Bijlsma, van Driesum, als zijn opvolger in dienst. In 1954 werd de school vernieuwd; Bijlsma was toen nog hoofd van de school.

Bijzonder onderwijs

Op 1 sept. 1866 werd in Holwerd een christelijk nationale school geopend, nadat in 1865 een *Vereeniging tot Bevordering van Christelijk Nationaal Onderwijs* was opgericht en bij Koninklijk Besluit was goedgekeurd. Als eerste hoofd van deze school werd op 1 sept. 1866 Izaak Koolsbergen aangesteld. Hij vertrok in 1875 als onderwijzer naar Franeker.

Hij werd toen opgevolgd door D. van der Valk, hulponderwijzer te Zeist. Hij was in 1878 nog in Holwerd. Vermoedelijk was F.E. Boeschoten sedert 1879 hoofd van deze school. In 1882 werd deze opgevolgd door S. Hempenius, die in 1884 naar Berlikum vertrok.

Op 1 juli 1884 werd J.J. Wolbeek als hoofd aangesteld. Hij ging in 1915 met pensioen. Hij overleed op 15 okt. 1939 te Huizum, bijna 90 jaar oud. Op 1 april 1915 werd R. Hempenius hoofd van deze school. Hij was eerder onderwijzer te Arnemuiden en te Marrum. Hij is in 1946 gepensioneerd. Hij werd toen opgevolgd door J. de Haan, die hier reeds onderwijzer was. Hij werd op zijn beurt in 1954 opgevolgd door G. Bergsma, onderwijzer te Balk.

8. Moddergat

In 1854 werd te Moddergat een openbare lagere school gesticht. Op 2 jan. 1855 werd Jelle G. Riederis (2e rang) als hoofd benoemd. Hij was geboren op 9 nov. 1829 en was eerder ondermeester te Wierum. Het inkomen van het hoofd bedroeg toen: f 200, de schoolpenningen en een woning. Hij werd op 1 nov. 1861 hulponderwijzer op Schiermonnikoog.

In juli 1862 werd Pieter Suringbroek, hulponderwijzer te Holwerd, aangesteld. Hij trouwde op 6 nov. 1862 met T.B. Bruinsma. In 1895 ging hij met pensioen. Hij werd toen opgevolgd door S. de Graaf, die onderwijzer te Hantum was. Hij is in 1900 vertrokken naar Niawier.

Op 1 april 1900 werd M.G. Visser, onderwijzer te Beetgum, benoemd. Deze vertrok in 1901 of 1902 naar Hogebeintum. In mei 1902 werd J. Schuurmans hoofd van de school in Moddergat. Hij was eerder onderwijzer in Tjerkwerd (1896) en in Vollenhove (1900) geweest. Hij vertrok in dec. 1903 naar Exmorra. In 1904 kwam K. Kuperus als zijn opvolger. Hij werd in 1909, toen de school werd opgeheven, overgeplaatst naar Nes (W.D.).

Bijzonder onderwijs

In 1895 werd hier een christelijk nationale school geopend met J. Ronner als hoofd. In 1904 werd hij opgevolgd door L. Jaarsma. In 1924 werd J.W. Iestra benoemd als hoofd. Deze vertrok in 1929 naar Wommels. Hij werd toen opgevolgd door D. Zwart.

9. Nes (W.D.)

In 1486 kwam Sijmon van Ruremonde hier voor. In 1580 was Tijmannus Fockonis "schoelmester" te Nes; in 1607 was hij in Tzummarum.^a In aug. 1591 was Vrerick Sipckes

---

a Reitsma, *Register*, p. 102; Ordonnantieboek (1607).

dorprechter te Nes; het is niet zeker of hij ook schoolmeester was.^a Op 25 maart 1600 is sprake van: "de gewesene schoelmester te Nes: Warmolden".^b

In april 1608 en 1609 was Claes Ysbrands hier schoolmeester. De classis van Dokkum wilde hem afzetten wegens onbekwaamheid.^c In maart 1610 heeft de classis Dokkum Boëtius Erixi, schooldienaar te Nes (W.D.), tot het predikantsexamen toegelaten. Hij werd predikant op Ameland, in 1617 te Nes en in 1619 te Holwerd. Op 5 nov. 1612 was mr. Liborius Martens als schoolmeester in Nes; in okt. 1616 was hij hier nog.^d In 1624 kwam een mr. Worp voor in Nes; het is niet zeker of hij ook schoolmeester was.^e

Op 3 febr. 1657 was mr. Harmanis Hansen schooldienaar te Nes; hij was eerder 8 jaar schooldienaar te Wierum geweest.^f In nov. 1657 is hij schooldienaar en chirurgijn te Nes; ook in maart 1660 en juni 1666 was hij hier nog.^g Hij is vóór 19 sept. 1666 overleden, want toen was er boedelinventaris "ten sterfhuize van wijlen Harmannus Hansen, in leven schooldienaar tot Nes". Zijn zoons Hans Harmanus te Groote Auwert (Aduard) en Juchum Harmannus, schooldienaar te Engwierum, waren toen meerderjarig. Zoon Juchum werd voogd over de minderjarige kinderen. Zijn weduwe - zijn tweede vrouw - was Roelefftie Huisinga, dochter van Jan Hendriks Huisinga. Zijn eerste vrouw heette Jochums.^h

In nov. 1671 was hier of te Wierum een mr. Scheerhagen; het is de vraag of hij schoolmeester was.

In mei 1673 vinden we hier mr. Thijs Popckes als schoolmeester; hij was vermoedelijk in 1667 van Blija gekomen. Zijn vrouw was Lijsbeth Harmanus; een dochter van zijn voorganger? In april 1679 en in 1683 kwam hij hier nog voor. In jan. 1684 werd mr. Thijs Popckes weduwe te Nes genoemd. Zijn vrouw overleed korte tijd later, want op 10 mei 1684 is sprake van de nagelaten weeskinderen van mr. Thijs Popckes en Lijsbeth Harmanni, in tijden echtelieden te Nes. De kinderen waren twee meisjes: Sietske, 11 jaar oud, en Aeltie 4 jaar.ⁱ

Omstreeks aug. 1686 kwam mr. Hijlcke Roucama van Nes (W.D.) in Deinum. Was hij in Nes ook schoolmeester geweest? In de doop- en trouwboeken komt hij evenwel niet voor. In nov. 1709 werd genoemd: Melis Tekes; het is onzeker of hij ook schooldienaar te Nes is geweest. In okt. 1689 was mr. Luijthien Bosscha hier schoolmeester;^j ook in april 1697 kwam hij hier voor. Zijn vrouw was Heyltie Eelke. Ze komen beiden in de lidmatenlijst van 1712 nog voor. Op Allerheiligen 1717 werd zijn zoon Pijtter Luyties Bosscha aangenomen tot lidmaat. Hij stond hier tot het einde van 1718 als schoolmeester.

In 1719 volgde zijn zoon Eelke Luythiens Bosscha hem op. Op 15 jan. 1719 waren hier zijn huwelijksgeboden aangegeven met Auckien Pijters van Nes. Zij lieten hier op 26 nov. 1719 en op 21 jan. 1725 dochtertjes dopen. In nov. 1730 was hij hier nog; in 1736 was hij dorprechter, schoolmeester en ontvanger. Op 25 nov. van dat jaar hertrouwde hij, of liever toen werden de geboden aangegeven van zijn huwelijk, met Trijntje Gerrijts Bruinsveld, beiden van Nes. In febr. 1741 was hij hier nog;^k en in de lidmatenlijst van 1746 komen beiden nog voor. Hij is hier in juni 1749 overleden; zijn vrouw overleed op 10 mei 1770.^l

Merkwaardig is nu dat van ca. 1727 tot ca. 1733 hier ook mr. Wijtze Sijtzes voorkwam. Hij liet hier op 12 jan. 1727 en 18 april 1728 dochtertjes, en op 28 febr. 1731 en 17 mei 1733 zijn zontjes Jacob en Wijtze dopen. Hij was schoolmeester geweest te Bornwerd en te

---

a Leeuwarderadeel E 9.

b Dokkum W 2.

c Cuperus, *Kerkelijk leven*, II, p. 182.

d West-Dongeradeel Q 1, fol. 98; Ibidem Q 3, fol. 186 (1616).

e West-Dongeradeel Q 7.

f West-Dongeradeel H 1.

g West-Dongeradeel BB 5, fol. 88°; West-Dongeradeel H 1 (1666).

h West-Dongeradeel Q 14.

i West-Dongeradeel H 1b.

j West-Dongeradeel H 1b.

k West-Dongeradeel U 2.

l Oost-Dongeradeel H 2 (1749); West-Dongeradeel BB*.

Hantumhuizen. Hij is in Nes kort na 1733 overleden. In 1744 woonde de weduwe van mr. Wijtze nog in Nes.

In juli 1754 was mr. Douwe Idses Plekker schooldienaar te Nes. Hij werd met zijn vrouw Lieuwkjen Jans op 24 febr. 1757 op belijdenis des geloofs tot lidmaten aangenomen. Op 14 juli 1754 was hier hun zoontje Iedse gedoopt. In 1782 was hij hier nog als schoolmeester, dorprechter en ontvanger; evenzo in mei 1785 en aug. 1788. In mei 1804 was de school, door vrijwillige afstand van Douwe Plekker, vacant. Het traktement bestond toen uit: f 180, de schoolpenningen en enige emolumenten.^a Hij is hier overleden op 24 mei 1805; zijn weduwe heette toen Lieuwkje Poulus.^b

Omstreeks juli 1804 kwam mr. Bauke Jitzes (Postmus), van Oostrum, als schoolmeester. Zijn vrouw was Trijntje Simons. Het traktement bedroeg toen f 180, de schoolpenningen en een vrije woning. Hij is hier vóór 27 juli 1805 overleden.

Begin 1806 kwam mr. Folkert Jans Klasinga (3e rang), van Blesse, als schoolmeester in Nes. Hij trouwde op 1 maart 1807 te Nes met Aaltje Nannes. Op 25 juli 1810 werd hun zoon Jan hier geboren. Zij vertrokken in 1812 naar Surhuizum.

In 1812 werd zijn opvolger Sijtze Teunis de Waardt (3e rang) benoemd. Het traktement bedroeg toen f 200, de schoolpenningen en een vrije woning. Hij is in jan. 1815 overleden.

In juni 1816 kwam Willem Dirks Jager (3e rang), die daarvoor provisioneel te Oudebildtzijl was. Hij deed afstand in de zomer van 1841, waarna J. Sijbenga de school provisioneel waarnam. Op 17 okt. 1841 werd Jochum Roelofs Beetsma (2e rang), van Hiaure, benoemd. In

1842 kwam er een nieuwe school. Beetsma bedankte in 1849. Op 1 juli 1849 werd Halbe Roelofs Beetsma (2e rang), ook van Hiaure, aangesteld. Hij is op 19 april 1879 overleden. Hij werd op 1 juli 1879 opgevolgd door W.P. de Vries, hulponderwijzer aan deze school. In 1883/1884 werd een nieuwe school gebouwd. De Vries werd eind 1896 ontslagen en veroordeeld wegens onzedelijke handelingen; hij was toen 44 jaar.

In 1897 kwam A. de Groot van Slijkenburg (Weststellingwerf). In 1898 werd hij hoofd van de Sloterdijkschool te Amsterdam. Hij is daar in 1933 gepensioneerd en is in aug. 1939 op 71-jarige leeftijd te Gorsel overleden.

In 1899 werd J.J. Penninga van Paesens benoemd als hoofd van de school te Nes. Hij werd in 1909 opgevolgd door K. Kuperus van Moddergat. In 1913 werd F.A. Sinnema aangesteld, die in 1921 naar Brantgum vertrok. Hij werd toen opgevolgd door J.J. de Maagd.

In 1924 werd M.L. Broekhuizen benoemd. Hij vertrok op 14 sept. 1929 naar Neede. Hij werd op 1 jan. 1930 opgevolgd door A. Bierman. Deze was tot 1924 hoofd van de school te Betterwird geweest en kwam toen op wachtgeld. Hij was daarna onderwijzer te Dokkum. Hij is reeds op 1 juni 1930 vertrokken naar Roodkerk. Toen werd R. Hartstra tijdelijk aangesteld. Daar in de vacature niet kon worden voorzien, is de school van Wierum in 1931 met deze school gecombineerd en als hoofd van de school werd J. Gjaltema van Wierum aangesteld. Hartstra werd op 1 febr. 1931 benoemd als onderwijzer te Twijzel. Op 26 mei 1936 werd Gjaltema overgeplaatst naar Ternaard.

In 1937 werd hij opgevolgd door K. Docter, waarnemend hoofd te Oudwoude. In 1944 werd hij ULO onderwijzer te Den Burg op Texel. In sept. van dat jaar werd J. Stienstra, onderwijzer te Boornbergum, benoemd. Hij vertrok op 1 juni 1949 naar Kooten.

Hij werd toen opgevolgd door J.G. Geertsma, onderwijzer te Haulerwijk. In 1951 werd de school geheel vernieuwd. Geertsma vertrok eind 1954 naar Wommels. In 1955 kwam zijn opvolger M. Miedema, onderwijzer te Kollum.

Bijzonder onderwijs

Op 1 sept. 1908 is in Nes een christelijk nationale school geopend. Als hoofd werd toen P. de Haan benoemd. Op 1 juni 1919 werd hij opgevolgd door J. de Vries, onderwijzer te Leeuwarden. Deze vertrok in 1927 naar de lagere landbouwschool in Metslawier. Hij werd toen opgevolgd door N.A. Witterholt, van Pieterburen. Hij vertrok op 1 juli 1931 naar

---

a *Leeuwarder Courant.*

b West-Dongeradeel BB*.

Bergum. Zijn opvolger werd toen W.Th. van der Mark, onderwijzer te Rotterdam. Hij was een zoon van Th. van der Mark uit Oenkerk. Eind 1933 werd hij hoofd van een christelijke school te Winschoten.

In 1934 werd J. Faber, onderwijzer te Hallum, aangesteld. Op 1 april 1940 werd hij hoofd van de Chr. school in Garijp. Hij werd opgevolgd door D. Roosjen, onderwijzer te Zaandam. In 1948 werd B. Plantinga, onderwijzer te Harlingen, benoemd als hoofd van de christelijk nationale school te Nes.

10. Raard

Op 20 april 1612 was er een mr. Claes te Raard.^a Op 22 april 1614 werd hij mr. Claes Claesz schoolmeester te Raard genoemd; ook op 13 april 1615 en in 1620 was hij hier nog.^b Op 11 mei 1623 was er inventarisatie ten sterfhuize van Anna Jacobsdr. overleden huisvrouw van mr. Claes Claeszn. "schooldienaar tot Raardt".^c Op 8 okt. 1624 vond er een inventarisatie plaats ten sterfhuize van mr. Claes Claesz en Lijsbet Jelles, "echtelieden tot Raardt". Zij waren niet lang gehuwd geweest: de huwelijksproclamatie is gedateerd op 4 april 1623 te Dokkum. Hij liet een oudste zoon na van 27 jaar.^d

In maart 1650 was Timen Oeges rechter en ontvanger in Raard; het is de vraag of hij ook schoolmeester was. Op 15 maart 1651 was de huwelijksproclamatie van Hette Jetzes, schooldienaar te Raard, en Hiltie Luytiens van Dokkum. Hij was eerder getrouwd geweest met Sijtje Wibrensd. Hun oudste zoon Johannes Hettes was rond 1630 geboren. Op 23 mei 1652 was mr. Hette Jetzes nog in Raard.^e

Op 30 april 1665 zijn te Raard getrouwd: Jan Jacobs, schooldienaar te Raard, en Taetske Tjallings van Ee. Zij vertrokken op 3 mei 1673. In mei 1673 kwam hier voor: Sijds Tijmens dorprechter en ontvanger; in 1681 was hij hier nog. Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was.

Op 5 maart 1683 trouwden hier: mr. Willem Tammes, schooldienaar en Eelckjen Ales, beiden van Raard. Zij overleed op 10 sept. 1690. Hij hertrouwde op 27 nov. 1692 met Sijtske Reyners van Foudgum. Hij is hier op 18 okt. 1730 overleden. Zijn weduwe leefde in 1744 nog.

In mei 1731 waren ingekomen: mr. Sijbren Foekes, schoolmeester, en Antje Klazes zijn huisvrouw. Zij overleed op 19 febr. 1734. Op 10 sept. 1734 hertrouwde hij met Geeske Dirks. Spoedig daarna vertrokken zij met attestatie naar Leeuwarden.

Op 1 okt. 1734 kwamen mr. Gerrijt Wijbes, schoolmeester, en Grietje Aedes zijn huisvrouw, met attestatie van Cornjum. (Hij was daar niet als schoolmeester werkzaam geweest.) Hij kwam hier nog voor in 1744, doch is niet lang daarna overleden, want in febr. 1748 was mr. Jan Hendriks hier schooldienaar. In mei 1753 werd hij op belijdenis des geloofs tot lidmaat aangenomen. Zijn vrouw Antje Sjoerds deed in mei 1758 belijdenis. Beiden komen nog voor op de lidmatenlijst van 1767. Op 16 nov. 1770 werd hier op belijdenis des geloofs aangenomen tot lidmaat: Sjoerd Jans zoon van mr. Jan Hendriks. Sjoerd Jans vertrok in 1771 met attestatie naar Oosternijkerk, waar hij schoolmeester werd. Mr. Jan Hendriks stond in april 1779 nog in Raard.

In 1780 kwam mr. Klaas Wijbes, van Holwerd, als schoolmeester, dorpontvanger en schoenmaker. Hij trouwde hier op 19 nov. 1780 met Atje Gerrits van Raard. Hun zoon Gerrit werd hier geboren op 6 febr. 1785. Hij hertrouwde op 17 mei 1789 met Amarinske Jacobs van Raard. Hij was hier in mei 1790 nog en vertrok begin 1792 als schoolmeester naar Brantgum. In juni 1796 was volgens de *Leeuwarder Courant* de school vacant.

Op 3 okt. 1803 was Frans Fransen dorprechter en allicht ook schoolmeester te Raard.^f Hij is

---

a West-Dongeradeel Q 1, fol. 54.

b West-Dongeradeel Q 2, fol. 43 (1614); Ibidem fol. 242 (1615).

c West-Dongeradeel Q 7, fol. 68.

d West-Dongeradeel Q 7, fol. 227.

e West-Dongeradeel Q 10, fol. 216°.

f West-Dongeradeel BB* 2.

vóór 30 aug. 1806 overleden, want op die datum worden in de Leeuwarder Courant degenen opgeroepen, die iets te pretenderen hebben van of verschuldigd zijn aan diens nagelaten boedelen. Het traktement bedroeg toen *f* 60, een vrije woning en de schoolpenningen. In het begin van 1807 kwam mr. Gerrit Klazes Holwerda, van Foudgum. Hij trouwde hier op 4 okt. 1807 met Hiltje Heins van Bornwerd. Hij behaalde de 3e rang en deed op 1 juni 1815 afstand van zijn bediening. In nov. 1815 werd hij opgevolgd door Kornelis Wopkes Smidt (3e rang). Het traktement bedroeg toen *f* 80, een woning en de schoolpenningen. Hij ging op 1 jan. 1817 naar Lichtaard.

In juli 1817 werd Berend Jans Zuidema (4e rang) benoemd. Hij woonde te Holwerd en is in 1822 overleden. Het traktement was toen: *f* 80 en *f* 20 als voorzanger, ca. *f* 30 aan schoolpenningen en een vrije woning.

Op 10 febr. 1823 werd Jan Egges de Ruiters (3e rang) aangesteld. Hij vertrok echter nog in hetzelfde jaar naar Scherpenzeel. Op 9 nov. 1823 trad zijn opvolger Jitze Thomas van der Meij (3e rang) aan. Hij was in 1803 geboren te Holwerd en opgeleid door de onderwijzer Smidt aldaar. Op 12 nov. 1828 werd hij tweede onderwijzer in de *1e Stadsschool* te Leeuwarden en onderwijzer in het huis van bewaring aldaar. Hij overleed er als zodanig op 30 maart 1854.

In 1828 werd Thomas Johannes van der Bij provisioneel benoemd aan de school te Raard. Hij was omstreeks 1807 geboren en was werkzaam geweest als kwekeling te Hiaure. Hij vertrok op 1 jan. 1833 naar Oenkerk. Toen werd Sieger Rintjes Poort (3e rang) provisioneel benoemd; in mei 1833 werd hij vast aangesteld. Hij was geboren op 13 nov. 1807 en was eerder provisioneel te Oenkerk. Hij was ongehuwd en ging op 1 juni 1878, toen hij meer dan 50 dienstjaren had, met pensioen. Hij is op 23 maart 1887 te Damwoude overleden.

Op 15 juni 1878 werd Rense de Grijs, hulponderwijzer te St. Jacobiparochie, benoemd. Hij vertrok in 1881 naar Wierum. Eind 1882 werd hij opgevolgd door M. van der Molen, onderwijzer te Wierum. In 1912 is de school opgeheven. Van der Molen is op 12 mei 1952, op 85-jarige leeftijd, te Buitenpost overleden. Zijn weduwe was A. Bonga.

11. Ternaard

In 1580 was Oudtger Hillesz hier schoolmeester.^a Op 8 sept. 1587 was Abelus Stellingwerff "gereformeerd schoelmester tot Tennaardt"; in maart 1588 en juni 1588 was hij hier nog.^b

In okt. 1608 vinden we hier Gerrijt Douwes, schoolmeester, en Trijn Nannedr. "sijn wijff". Hij was hier in 1612 nog, doch vertrok datzelfde jaar naar Huizum. Op 24 april 1613 stond mr. Cornelius Reiners hier als schoolmeester.^c Ook op 20 april 1615 en in 1618 werd hij genoemd.^d Op 5 april 1619 is sprake van Dieuw Anskedr., de weduwe van mr. Cornelys Reinersz, "in leven schoelmeester tot Tenaert".^e

Op 14 mei 1622 was Nicolaus Gerlaci schoolmeester "binnen Tennaardt".^f Hij was van Wommels gekomen en was in 1621 ook *notaris publicus*. In sept. 1635 kwam voor mr. Rienck; in 1638 werd hij Rienck Andries genoemd. In juni 1641 was mr. Rienck Andriesz nog steeds "schoelmeester te Ternaard".^g (Het is de vraag of hij dezelfde Rienck Andries was, die in 1677 te Boxum voorkwam.)

Op 19 mei 1661 trouwde mr. Hendrik Foppes Garama, schooldienaar te Ternaard, met Aeltie Jans van Leeuwarden, "doch nu tot Westernijkerk". Zij is op 6 juni 1681 overleden. Hij hertrouwde op 29 april 1683 met Lieuwke Jacobs van Leeuwarden. Hij was op 15 juni 1687 nog schoolmeester te Ternaard.^h Zijn traktement bedroeg 4 x 50 c.g. Hij is op 13 mei 1688

---

a Reitsma, *Register*, p. 98.

b Quaclap 16 en 17.

c West-Dongeradeel Q 1, fol. 187.

d West-Dongeradeel Q 2, fol. 255° (1615); West-Dongeradeel Q 4, fol. 84 (1618).

e West-Dongeradeel Q 5, fol. 74.

f West-Dongeradeel BB 1, fol. 10.

g West-Dongeradeel H 1.

h West-Dongeradeel Q 19, fol. 556.

overleden.^a Zijn weduwe vertrok weer naar Leeuwarden. Op 29 juli 1691 beuren de kinderen en erfgenamen van wijlen mr. Hendrik Garama nog "125 gl. wegens een ½ jaar en ½ kwartaal traktement, het laatst op Jacobi 1688 verschenen".^b

Wellicht kwam hier in zijn tijd een orgel in de kerk, en daar mr. Hendrik dat waarschijnlijk niet kon bespelen, werd een organist aangesteld. In 1665/1666 kwam hier voor: Pier Simens, organist, getrouwd met Grietie Lamberts. Op 3 sept. 1667 werd tot lidmaat aangenomen mr. Antonij Havinga, organist. Hij was getrouwd met Ifke Jans. Zij is op 3 juli 1681 overleden; hij overleed op 5 febr. 1682.

Na zijn dood werd mr. Jan Keimpes, "jongman", tot organist aangenomen en op 16 juli 1682 werd hij lidmaat op belijdenis des geloofs. Zijn traktement bedroeg jaarlijks 4 x 37 c.g. 10 stuivers. Harmen Jans van Berlikum was ook hier de orgelmaker en stemmer. Hij was dit reed in 1686 en in 1720 nog steeds. In 1688 werd de "orgelist" mr. Jan Keimpes Nauta tevens aangesteld tot schoolmeester op een traktement van 200 c.g. per jaar. Hij was op 7 juni 1685 getrouwd met Lijsbetje Egberts Melgers alhier. In de kerkvoogdij-rekeningen vinden we: "op 3 oktober 1689 betaald aan mr. Jan Keimpes, 30 gl. en aan mr. Paije Horatius 20 gl. Alsoo tsamen 50 car. gl. in volle betalinge van het varndelsjaar traktement St. Jacobi 1689 verschenen." Sedert Allerheiligen 1689 ontving Jan Keimpes weer 50 c.g. Hij is hier overleden tussen 27 mei en 27 juli 1707; zijn weduwe ontving toen nog "¼ jaar traktement op St. Jacob 1707 verschenen".^c

Omstreeks april 1707 kwam mr. Douwe Rurds Brantsma als schoolmeester en organist. In maart 1719 was hij hier nog als schoolmeester, koster en organist. Het is niet duidelijk of hij ooit getrouwd geweest is. In de lidmatenlijst van 1720 wordt zijn moeder Engeltje Alberts, later overleden op 12 maart 1723, met hem genoemd. Hij is vóór 17 jan. 1744 overleden.

In de *Friesche Volksalmanak* wordt gesproken over een dichtbundeltje *Het nieuwe Ternaerder Bloemendal of Friesche Lusthof* door mr. Jan Sikkes, schooldienaar te Ternaard, omstreeks 1734 uitgegeven te Amsterdam.^d Aangezien uit de kerkvoogdij-rekeningen blijkt, dat mr. Douwe Rurds van 1710 tot 1744 onafgebroken zijn traktement heeft ontvangen, dan kan dus Jan Sikkes in die tijd niet als schooldienaar te Ternaard in functie zijn geweest. In het trouwboek vinden we evenwel: "5 juli 1663 getrouwd Jan Sickes van Ternaardt, tegenwoordig scholmeijster te Wijrum, ende Iesel Meijnses van Blia doch nu tot Ternaard".

Te Wierum is hij niet lang schoolmeester geweest, in elk geval was er in 1686 een andere schoolmeester. Dus één van beide: hij bleef te Wierum of elders wonen en bleef zich noemen naar de plaats van zijn afkomst; of hij ging weer in Ternaard wonen en bleef zich schooldienaar noemen.^e Op 18 november 1741 was Claas Pytters dorprechter te Ternaard.

De school is in 1744 waargenomen door mr. Haringhoek. Daar hier in 1744 ook de weduwe van ds. Haringhoek voorkwam, was hij waarschijnlijk een zoon van ds. Mattheus Haringhoek van Nes en Wierum, die in 1716 was overleden.

In febr. 1744 kreeg Ternaard zijn nieuwe schooldienaar en organist, en wel mr. Abraham Daniëls Stellema, van Hantumhuizen. Het traktement bleef 200 c.g. met dezelfde emolumenten als de voorgangers ook hadden gehad; o.a. f 15 wegens het voorlezen in de kerk. Hij werd hier op 6 febr. 1749 lidmaat op belijdenis des geloofs en is hier op 25 sept 1763 getrouwd met Trijntje Willems van Ternaard. (Hun zoon was Daniël Abraham Stellema, geboren op 15 jan. 1765 en overleden te Ternaard op 2 febr. 1841 oud 76 jaar, echtgenoot van Ymkje Freerks Backerus.^f Deze zoon is blijkbaar geen schoolmeester geweest.) Hij is in 1766 overleden, want op 3 sept. van dat jaar werd aan de weduwe A. Stellema nog f 50, "wegens ¼ jaar organist en schoolmeesterstraktement, uitbetaald; mei 1766 verschenen en ook nog 7 weken daarna." Hij zal dus eind juni zijn overleden.

In juli 1766 kwam mr. Fokke Taekes Lollema als schoolmeester en organist, van Holwerd

---

a West-Dongeradeel Q 20, fol. 86.

b Kerkvoogdij-rekeningen.

c Kerkvoogdij-rekeningen

d *Friesche Volksalmanak* 1846, p. 129.

e Zie bij Wierum.

f Grafsteen in Ternaard; *Leeuwarder Courant*.

met Durkje Gosses zijn vrouw. Zij was weduwe van Pijbe Rienks. In 1744 was Fokke Taekes Lollema 39 jaar oud.^a Hij is tevens ontvanger geweest: in juni 1791 werd hij "old-ontvanger" genoemd en in 1793 en volgende jaren weer ontvanger. Hun enige zoon Taeke Fokkes is overleden op 6 aug. 1802 te Ternaard, oud 35 jaar en 5 maanden.^b Hij heeft na 40 jaar dienst alhier - en 12 jaar daarvoor in Holwerd - in 1806, op 72-jarige leeftijd, afstand van zijn post gedaan.

Op 15 sept. 1806 werd hij opgevolgd door Willem J. de Wendt (3e rang), van Morra; hij was tevens organist. Het inkomen bedroeg in 1832: f 273, de schoolpenningen (f 1,20 per jaar van 80 à 100 leerlingen) en een woning. Hij deed in de herfst van 1832 afstand en is op 17 nov. 1840 op 62-jarige leeftijd overleden. Zijn weduwe was Froukje Beetsma; ze waren in 1839 in het huwelijk getreden.

Op 1 december 1832 werd D.B. Camstra (2e rang), afkomstig van Zuider-Drachten, benoemd. De school werd in 1837/1838 vernieuwd en telde toen 140 leerlingen. Eind 1838 werd hij ijkmeester in het arrondissement Heerenveen. Op 27 mei 1839 werd J.S. Schippers (2e rang), ondermeester te Leeuwarden, aangesteld. Op 21 mei 1860 werd Fokke Beetsma, van Hantum, benoemd tot hulponderwijzer. Schippers kreeg in de herfst van 1863 eervol ontslag. Toen werd J. Heeringa Gz., hulponderwijzer te Leeuwarden, benoemd als hoofd. Het salaris was toen f 605 en een woning. In 1876 werd voor f 30.000 een nieuwe school gebouwd; er waren toen 300 leerlingen. Heeringa werd in 1885 leraar aan de rijkskweekschool te Groningen.

In 1885 werd P. Wijga aangesteld. Hij werd in 1893 hoofd van *School C* in Franeker. Hij werd toen opgevolgd door Tjalling Eeltjes Halbertsma, geboren te Grouw op 28 jan. 1848. Hij was 3 dec. 1874 gehuwd met Baukje Gerlofs Jensma. Hij was een kleinzoon van Tjalling Hiddes Halbertsma, een broer van Eeltje en Joost H. Halbertsma. Voordat hij in 1869 in Ternaard kwam, was hij onderwijzer in Holland geweest. Hij was Fries schrijver en componist. In 1910 ging hij met pensioen. Hij is op 2 juni 1912 te Ternaard overleden.

In 1910 kwam G. Terpstra Azn., afkomstig van Finkum. Hij is in 1936 gepensioneerd. Op 26 mei 1936 werd zijn opvolger, J. Gjaltema van Nes, benoemd. Op 1 april 1939 werd deze hoofd van de lagere landbouwschool te Marum (Gr.). Op 1 mei 1939 werd hij opgevolgd door J.M. Zondervan, ULO-onderwijzer in Ulrum. Hij werd in okt. 1945 benoemd te Ezinge en is op 1 maart 1946 vertrokken uit Ternaard.

Toen werd D.J. van der Meer, onderwijzer te Surhuizum, aangesteld. Deze is op 1 nov. 1949 vertrokken naar Roordahuizum. In dec. 1949 kwam Doede de Vries van Ballum. Op 13 aug. 1952 is hij op 45-jarige leeftijd overleden. Zijn opvolger werd toen J. de Vries, onderwijzer te Oldehove. Op 17 febr. 1953 werd in Ternaard een nieuwe school geopend; er waren toen 58 leerlingen. De oude school werd ontruimd en als kleuterschool ingericht.

Bijzonder onderwijs

Op 5 okt. 1892 werd in Ternaard een hervormde school geopend met ca. 20 leerlingen, nadat hiertoe in 1889 een schoolvereniging was opgericht. Als hoofd werd op 5 okt. 1892 A. van der Berg, onderwijzer in Rotterdam, benoemd. Hij werd in 1902 opgevolgd door Jacob Visser, onderwijzer in De Triemen onder Westergeest. Hij vertrok in 1908 naar Berlikum. Op 1 juni 1908 werd G. Krol, van Gaastmeer, aangesteld. In 1921 werd een nieuwe school geopend. Hij ging op 1 nov. 1939 met pensioen. In 1955 woonde hij nog in Ternaard. Hij werd op 1 nov. 1939 opgevolgd door J. van der Weg, die al 26 jaar onderwijzer aan deze school was geweest. Hij is op 12 okt. 1950, oud 56 jaar, overleden. Op 1 april 1951 trad zijn opvolger Y. Mulder, afkomstig van Steggerda, in functie. Deze was in 1955 nog in Ternaard als hoofd van deze school.

---

a Civ. processtukken, port. 1968.

b Advertentie *Leeuwarder Courant*.

12. Waaxens (W.D.)

In jan. 1662 was Johannes Hettes schoolmeester te Waaxens.^a In 1652 was hij schoolmeester te Brantgum geweest. Hij was waarschijnlijk een zoon van Hette Jetzes van Raard. Op 18 juni 1665 was te Dokkum de derde huwelijksproclamatie van Johannes Hettes, schoolmeester te Waaxens en Sibbeltie Jans van Oudwoldemerzijl. In sept. 1672 was hij nog schoolmeester in Waaxens.^b

Op 4 maart 1689 was Jan Siedses schooldienaar te Waaxens.^c Op 15 dec. 1696 was hij hier nog.^d In mei 1699 was de school vacant. (Of er tussen 1699 en 1705 een schoolmeester is geweest is zeer twijfelachtig.) In de afrekening (in het kerkvoogdij-rekeningenboek) van 23 juli 1700 schreef Cornelis Dirks, dat hij de administratie sedert 18 mei 1698 heeft gehad, "alsmede die van de vacante school sedert May 1699". Van de schoollanden werd 86 c.g. ontvangen en 112 c.g. 19 st. 4 penn. uitgegeven. Dit werd gewoon bij de ontvangst en uitgaaf van de kerkelijke goederen opgeteld. "De kerkestaet wordt echter op die van de schollincomsten haer recht gelaten, voor sooveel uit de kerkegoederen het defect derselven is betaelt." Op 11 okt. 1703 verzorgde Cornelis Dirx, kerkvoogd, ook nog de administratie van de schoolopkomsten. (Als getuige was toen aanwezig de notaris Ids Jans; in 1716 was deze nog in Waaxens.) Op 2 april 1706 bedroegen de uitgaven 211 c.g. 3 st.; het batig saldo was 12 c.g. 19 st. Op 11 mei 1708 e.v. wordt echter geen administratie van de schoolopkomsten meer genoemd en bij de afrekeningen van 1700, 1703, 1706 en 1708 wordt geen schoolmeester vermeld.^e

Op 8 mei 1705 kwamen hier mr. Sijbren Dirks, schooldienaar, en Feikjen Douwes zijn huisvrouw, met attestatie van "Nijkerck", wat dan wel Oosternijkerk zal moeten zijn geweest. Hun zoon Dirk werd hier op 21 juni 1711 gedoopt. De schoolmeester ontving hier geen traktement van de kerk; er was wel "kosterieland".

In 1714/1715 betaalde mr. Sijbren Dirx, "schooldienaar tot Waaxens" 8 c.g. 8 st. voor 1 jaar huur "van het pondemaat terpland bij de schoole huysinge gelegen". Het schoolmeestershuis werd in 1714 met "sluykschoven" gedekt.

Op 3 aug. 1716 is sprake van de fiscaal Johannes Idsardy - in 1727 was hij oud-fiscaal - de zoon van Ids Jans, *notaris publicus*. De laatste woonde in 1719 te Jorwerd, maar was nog administrerend kerkvoogd te Waaxens. Hij is voor 31 dec. 1727 overleden. In aug. 1716 had de ontvanger Pijtter Jacobs te Waaxens 9 jaren dienst gedaan als dorprechter à 12 st. per jaar. In de uitgaven kwam toen geen schoolmeestertraktement voor.

Op 25 okt. 1717 werd 1 c.g. 10 st. betaald aan Sijbren Dirx schooldienaar te Waaxens, voor "diensten en huysvestinge op de laaste Kerke Rekening die de Heer Jr. Julius van Harinxma als kerkvoogd gedaan heeft"; dat was op 3 aug. 1716 geweest. In 1729 is er aan het schoolhuis nogal wat vertimmerd; het werd ook nu weer met "sluik" gedekt.

Op 9 juli 1731 sloot mr. Sijbren een akkoord met de kerkvoogden dat hij per jaar 2 c.g. 4 st. zou ontvangen "wegens klok- en uurwerksmeren en de besems om de kerk en toorn te veggen, zoo vaak als 't vereist wordt". Het opmaken van de kerkrekeningen en de verhuring van de kerklanden geschieden ten huize van de schoolmeester, waarvoor hij dan meestal een schamele vergoeding van 1 c.g. tot 1½ c.g. voor ontving. (Dit alles vond zo plaats tot in 1748.)

In 1742 gebruikte mr. Sijbren Dirks nog 3 pondemaat schoolland zelf; Jan Clases gebruikte de andere 9 pondemaat, in 1748 was dat nog zo. Per pondemaat werd jaarlijks 1 of meer stuivers armengeld betaald tot "hoeding der dorpslasten". Op 3 mei 1746 was de kerkrekening ten huize van Jan Klazes.

Meester Sijbren Dirx is hier in 1748 overleden; zijn vrouw was reeds in 1736 overleden. Op 4 aug. 1748 kreeg Bauke Alberts het geld voor kloksmeren enz. dat meester Sijbren te goed

-
- a West-Dongeradeel H 1.
  - b Classis Acta Dokkum.
  - c Kerkvoogdij-rekeningen.
  - d West-Dongeradeel D 5a.
  - e Kerkvoogdij-rekeningenboek.

had; hij was dus blijkbaar een erfgenaam. In 1748 werd het schoolhuis opgeknapt en Eeltje Beerns leverde daarvoor 500 sluikschoven. In 1749 beurde de kerk huur van de schoollanden. Op 8 mei 1749 werd aan mr. Hessel van der Meer te Brantgum 13 c.g. 16 st. 8 penn. betaald, wegens bijna een jaar gedane kerkdienst te Waaxens, d.w.z. sedert ca. juni 1748, voor welke somma hij met ds. Velzen is "geaccordeert, die hetselve door twee onpartijdige mannen heeft laten maken." In de periode 1756 tot 1758 was genoemde mr. Hessel van der Meer, van Brantgum, dorprechter in Waaxens. Hij schreef ook toen de kerkrekening.

Op 20 okt. 1750 werd aan Eeltje Beerns 2 c.g. 4 st. betaald voor 1 jaar "kloksmeer en besemen" en 1 c.g. voor huisvesting van het kerkverhuren. (Hij verrichtte dus de diensten, die vóór 1748 door de schoolmeester Sijbren Dirx gedaan werden en heeft allicht 's winters ook school gehouden.) Op 5 jan. 1752 ontving hij eveneens 2 c.g. 4 st. voor 1 jaar kloksmeren. Op 14 mei 1753 kreeg hij als mr. Eeltje Beerns hetzelfde bedrag. (Op 28 febr. 1752 werd van Bauke Alberts een "voorsangersboek" in de kerk en een "heerdplaat" in het schoolhuis, door mr. Sijbren nagelaten, gekocht voor 6 c.g. 6 st. De schoolmeester was dus blijkbaar ook voorzanger.) In mei 1754 leefde Eeltje Beerns nog. Een jaar later, in mei 1755, werd aan Tietske Wijbes, de weduwe van Eeltje Beerns, het armengeld van haar landen betaald. Zij ontving in mei 1755 ook nog voor 2 jaar kloksmeedersgeld.

Op 30 juni 1756 werd aan mr. Gerben 1 c.g. 12 st. betaald voor het weggrijden van het oud outer [=altaar]. Op 7 juli 1756 werd 13 st. 8 penn. armengeld ontvangen van mr. Gerben voor 4½ pondemaat; in juli 1756 ontving men van hem 1 c.g. 16 st. armengeld van 12 pondemaat schoolland. De eerste 4½ pondemaat huurde hij van de kerk voor 32 c.g. 4 st. per jaar, evenals in 1757 en 1758. Op 25 juli 1756 kreeg hij 2 c.g. voor kloksmeren, etc. In de rekening van 1759 blijkt hij mr. Gerben Pijters te heten. In 1766/67 betaalde hij, behalve van zijn 12 pondemaat schoolland, ook nog steeds het armengeld en de huur van 4½ pondemaat "greide" (42 c.g.) en tot 1765 van een halve pondemaat, het *Klokstouland* genaamd, 5 c.g. 19 st. 9 penn. aan huur. De huren bedroegen in 1773 voor de 4½ pondemaat 61 c.g. 12 st. en voor het halve pondemaat land 14 c.g. In 1775 ontving hij nog 2 c.g. voor een jaar kloksmeren, etc. Soms verdiende hij ook wat wegens opperen aan de kerk etc. Mr. Gerben Pijters ontving op 13 juli 1781 nog zijn jaarlijkse toelage en op 2 juli 1782 eveneens. Op 24 okt. 1782 werd 2 c.g. 17 st. betaald aan mr. Gerben Pieters wegens "verteeringe bij de laatste kerkerekening [6 sept.] te zijnen huize". Op 26 mei 1783 werd 4 c.g. 16 st. betaald aan Urseltje Lammerts voor haagwieden en kloksmeren etc.

Op 4 jan. 1784 was mr. Romke Fokkes hier als schoolmeester en voorzanger. Zijn vrouw was Gertje Sijbes. Op 19 jan. 1784 werd aan hem 3 c.g. 15 st. betaald, "wegens ¼ schuit baggelaar tot de school". Op 27 mei van dat jaar ontving hij 2 c.g. wegens klok- en uurwerksmeren. Op 2 aug. 1784 ontving hij 1 c.g. 10 st. "wegens vertering door de Ingesetenen gemaakt over het schoolhuis". Op 23 dec. 1784 was hij hier nog als schoolmeester. Hij ontving op 26 febr. 1785 5 c.g. voor een jaar kloksmeren, haagknippen enz. Op 3 mei 1785 ontving hij geld wegens vertering van de kerkvoogdstemmen, boomsnoeien op het kerkhof, etc. Op 5 juli 1785 betaalde men 20 c.g. aan Romke Fockes voor zijn "duivemat en kleinhuis" en op 9 juli 2 c.g. voor kloksmeren, etc. Hij is omstreeks die tijd vertrokken naar Leeuwarden, want op 9 aug. 1785 was de school vacant en werden de tuinvruchten per boelgoed verkocht.

Op 26 sept. 1785 werd 15 c.g. betaald aan H. van der Meer, wegens 10 weken kerkdienst en klok- en uurwerksmeren; op 7 nov. nogmaals voor 6 weken 9 c.g.; op 19 dec. weer 9 c.g. voor 6 weken, evenals op 30 jan. 1786, 13 maart en 24 april. Op 22 mei 1786 ontving hij 3 c.g. 15 st. wegens kloksmeren, haagwieden etc. Op 12 juni ontving hij nog 4 c.g. 1 st. 6 penn. wegens kerkdienst. In 1786 werd een nieuw schoolhuis gebouwd. In mei 1786 werd de huur van de schoollanden ontvangen door de kerk.

Op 22 juni 1786 was mr. Tjerk Lijkles hier als schoolmeester en betaalde toen 10 c.g. aan de kerk voor de "duivevlegt"; ook werd nog wat oud hout van het schoolhuis verkocht. Op 10 aug. 1786 werd hij aangenomen op belijdenis des geloofs. Hij ontving jaarlijks 4 c.g. 16 st. wegens klok- en uurwerk-onderhoud en kerkhof haagknippen en ook jaarlijks 4 c.g. 9 st. 8 penn. voor ¼ schuit turf voor de school en voor de "Flag op de toren met Prinsen jaardag". Op 11 juli 1787 ontving hij 4 c.g. 16 st. voor een jaar klok- en uurwerksmeren en haagknippen om het kerkhof, etc. Op 28 juli 1787 werd 331 c.g. betaald aan Gerrijt Eilders, wegens timmerloon van een nieuw schoolhuis en reparaties aan de toren. Wijbe Pouls

ontving 23 c.g. wegens ijzerwerk aan de nieuwe school en op 29 april 1788 werd 56 c.g. 14 st. aan Jan Servases betaald, wegens het verven van het nieuwe schoolhuis. In 1789 werd nog 200 c.g. betaald wegens materialen aan het schoolhuis. Op 12 mei 1796 ontving mr. Tjerk Lijkles nog 4 c.g. 16 st. wegens 1 jaar kloksmeren en het onderhouden van de haag. Hij is op 30 juli 1801 met attestatie vertrokken naar Jislum.

Omstreeks mei 1796 werd Frans Hendriks hier schoolmeester. Hij woonde hier reeds en was hier in 1789 getrouwd met Stijntje Jans. Op 25 nov. 1796 ontving hij 5 c.g. 19 st. 14 penn. "wegens $\frac{1}{4}$ schuitedaggelaar" aan de school te Waaxens. Op 3 aug. 1797 ontving hij 4 c.g. 2 st. voor 1 jaar kloksmeren, haagsnoeien, kerk schoonmaken en een fles jenever. De post voor kloksmeren, etc. verdween nu uit de rekening. De meester van Brantgum schreef de kerkvoogdij-rekeningen in het boek. Toch kwam mr. Frans af en toe voor, wegens vergaderingen te zijner huize, etc. Of hij nog kerkland huurde, is niet na te gaan: de huren werden in 1 post jaarlijks verantwoord. In nov. 1800 werd hij tot lidmaat aangenomen op belijdenis des geloofs. In 1815 kwam hij voor als Frans Hendriks Meinema. Hij heeft hier gestaan tot 1 mei 1835, toen hij afstand deed van zijn post en niet lang daarna stierf.

In mei 1835 werd Jan Klazes Holwerda (3e rang) provisioneel benoemd in Waaxens. In de zomer van 1836 kreeg hij een vaste aanstelling. Hij is in maart 1855, oud 45 jaar, overleden. In 1855 werd Jan Ferwerda (2e rang), ondermeester te Kollum, provisioneel aangesteld. Het inkomen bestond in 1856 uit: f 50,- van de gemeente en f 245,- uit landerijen; de schoolpenningen (30 x f 1,20) en een woning. Op 1 maart 1859 werd hij vast benoemd. Hij trouwde op 9 maart 1861 met P. Hoeneveld van Grouw. Hij vertrok in de zomer van 1865 naar Hollum (Ameland).

In de herfst van 1865 werd S.H. Hulshof, hulponderwijzer te Harlingen, benoemd. Hij vertrok in 1883 naar Brantgum, omdat de school in Waaxens werd opgeheven.

13. Wierum

In 1580 was Abelus Stellingwerff schoolmeester te Wierum.^a Hij was in 1587 te Ternaard.^b In 1599/1600 was Leucke Bonnes als "schooldienaer te Wijrum".^c

Op 3 febr. 1657 vroeg mr. Harmanis Hansma, dan schooldienaer te Nes (W.D.), van de kerkvoogden te Wierum 200 c.g. "ter saecke 8 jaar bedieninge van de schole te Wierum".^d Hij had hier dus waarschijnlijk van 1646 tot 1654 gestaan, want in dec. 1654 was Evert Pijters schoolmeester in Wierum. In maart 1656 was hij hier nog. Op 19 jan. 1660 was Jan Ottes schoolmeester te "Wijrum".^e

Op 5 juli 1663 zijn te Ternaard getrouwd: mr. Jan Sickes van Ternaard, "tegenwoordig scholmeijster tot Wijrum", en Iesel Meijnses. Op 11 mei 1666 liet hij hier zijn dochter Denata dopen en heet dan ook mr. J. Sickes. Verder komt hij in de doopboeken niet voor. (Echter op 10 sept. 1702 worden te Nes (W.D.) de huwelijksgeboden aangegeven van Jan Sickes van Metslawier en Tiet Johannes van Nes. Was hij dáár toen wellicht schoolmeester? Zie ook bij Ternaard en bij Akkrum, waar in 1671 een mr. Jan Sickes was.)

In 1671 kwam mr. Klaas Aeges, schooldienaer van Wierum, in Buitenpost. Het is echter zeer de vraag, of hij in Wierum ook schoolmeester geweest was; in de doopboeken komt hij niet voor. In maart 1680 was Gosse Claessen schoolmeester te "Wyrum".^f Bij het gerecht van Dokkum werd op 9 nov. 1682 het huwelijk aangegeven van Gosse Claesen, schooldienaer te Wierum en "geboortig van Hogebeintum", en Antie Sjoerds van Dronrijp. Zij zijn dus eind 1682 of in jan. 1683 getrouwd; echter niet te Dokkum (attestatie gelicht). Op 13 mei 1686 was Gosse Clasen nog "schooldienaer tot Wierum".^g In nov. 1692 hertrouwde Antie Sjoerds,

-
- a Reitsma, *Register*, p. 99.
  - b Quaclap.
  - c Ordonnantieboek.
  - d West-Dongeradeel H 1.
  - e Autorisatieboek Dokkum U 2.
  - f West-Dongeradeel H 1 a.
  - g West-Dongeradeel BB 7, fol. 130.

weduwe van mr. Gosse van Wierum, te Dokkum met Ritske Gerbens aldaar. Mr. Gosse was dus in elk geval vóór 1692 overleden.

In elk geval in 1686, misschien eerder^a, was hier mr. Christiaan Trinckstuber als schoolmeester. Zijn vrouw heette Aaltje Bennardus. Beiden komen in de lidmatenlijst van 1712 nog voor. Hun zoons Uldrich, Christoffel en Bennardus zijn hier resp. gedoopt op 17 juli 1691, 28 aug. 1692 en 9 mei 1698. In nov. 1720 was hij nog in Wierum.^b

In 1720 was hier mr. Jan Theunis als schoolmeester. Hij liet hier op 28 nov. 1723 zijn zoon Former dopen en kwam hier ook voor op 19 juni 1725.^c In 1730 was hij nog in Wierum, maar in 1737 was hij in Foudgum.

In aug. 1730 werd aangenomen tot lidmaat: mr. Pieter Melles Rinsma, schoolmeester, met attestatie van Hardegarijp. Hij was de op 16 juni 1709 gedoopte zoon van mr. Mello Rinsma te Hallum. Hij vertrok omstreeks okt. 1732 naar Dronrijp. Zijn vrouw was waarschijnlijk Trijntje Johannes.^d

In 1732 kwam mr. Eit Wijtzes, schoolmeester, van Hantumhuizen. Hij werd in febr. 1733 op belijdenis des geloofs tot lidmaat aangenomen. Zijn vrouw was Dieuwke Jans. Hun zoontje Jan is hier op 19 febr. 1736 gedoopt. Hij vertrok in nov. 1738 naar Anjum.

In sept. 1739 kwam hier als schoolmeester: mr. Gerben Wijgers van Hantumhuizen. Hij was getrouwd, want op 24 juni 1742 werd hier zijn zoontje Lolke gedoopt. In maart 1745 kwam hij hier nog voor.

In 1745 kwam mr. Idse Plekker van Brantgum, als schooldienaar en dorprechter in Wierum. Zijn huisvrouw heette Maike Harms. In april 1750 was hij hier nog als schoolmeester en dorprechter; hij was toen 44 jaar oud.^e Ook in 1759 kwam hij hier nog voor; niet lang daarna is hij hier overleden. (Zijn zoon Douwe I. Plekker werd schoolmeester te Nes.)

In aug. 1761 vinden we hier mr. Pieter Saakes Schaaf als schoolmeester en dorprechter. Toen trouwde hij met Frederica Berkenpas van Franeker, waar op 23 aug. attestatie werd gepasseerd. Hun zoons Saake, Hendrik, Folkert en Johannes Adam zijn hier resp. gedoopt op 3 okt. 1762, 26 febr. 1764, 13 dec. 1765 en op 22 maart 1772. In sept. 1786 hertrouwde hij met Hijkjen Lijkles, weduwe van Aage van den Nagel te Anjum. Hij bleef tot 1796 schoolmeester te Wierum, toen hij werd afgezet, daar hij de de "Friesche Verklaring" van 11 maart 1796 weigerde te tekenen. Hij werd toen schoolmeester in Warfstermolen (Kollumerland c.a.). In zijn overlijdensbericht in de *Leeuwarder Courant* lezen we dat: "op 15 okt. 1809 te Leeuwarden is overleden Pieter S. Schaaf, oud ten minsten 77 jaar, vóór de Revolutie van 1795 Dorprechter en Schoolmeester te Wierum".

In 1808 was hier mr. Willem Annes Hallema als schoolmeester. Hij heeft in 1812 afstand van zijn post gedaan. Hij werd in 1813 opgevolgd door Jan Franzens Meinema (3e rang), die op 10 april 1814 een vaste aanstelling kreeg. In 1840 werd een nieuwe school gebouwd. Hij is in het voorjaar van 1841 overleden.

Op 8 nov. 1841 werd benoemd: Klaas R. Radersma (3e rang), hulponderwijzer te Hallum. Het inkomen bestond toen uit f 200, de schoolpenningen en een woning. In 1881 werd R. de Grijs, van Raard, als hoofd te Wierum aangesteld. Hij was oorspronkelijk afkomstig van St. Jacobiparochie.

In 1892 werd A. Beima, van Blija, benoemd. Hij vertrok in 1899 naar Hantum. In 1900 werd hij opgevolgd door S. Bergsma, van Buren op Ameland. In 1912 vertrok hij naar Goingarip. Op 1 juni van dat jaar werd C.J. Tamsma aangesteld. Deze vertrok in 1920 naar Hantum.

In 1920 werd W. Damstra hoofd van de school in Wierum. Op 1 jan. 1923 werd H.H. Kimm in zijn plaats benoemd. Deze vertrok op 1 okt. 1926 naar Augustinusga. Men wilde toen A. Koppenol als zijn opvolger, doch deze heeft de benoeming niet aangenomen. Op 1 juni 1927 werd toen J. Gjaltema benoemd. Hij werd in 1931 overgeplaatst naar Nes (W.D.) en de school van Wierum werd met die van Nes gecombineerd. Het raadsbesluit tot opheffing van

-
- a In jan. 1683 begint een nieuwe hand in het doopboek.
b West-Dongeradeel H 2.
c West-Dongeradeel Q 25, fol. 234°.
d Grafzerkfragment te Dronrijp.
e Processt. Crim., port. 141.

deze school viel op 4 dec. 1930, welk besluit in maart 1931 door Gedeputeerde Staten werd goedgekeurd.

Bijzonder onderwijs

In 1902 werd in Wierum een school voor christelijk nationaal onderwijs (gereformeerd) geopend. Als hoofd werd toen H. Timmer aangesteld. In 1908 werd hij opgevolgd door B. Folkertsma, die op zijn beurt in 1911 opgevolgd werd door G. Pellikaan. In 1914 werd J. Bouma, onderwijzer te Twijzelerheide, als hoofd benoemd. Hij werd op 1 okt. 1934 onderwijzer aan de ULO te Veendam. Hij werd datzelfde jaar opgevolgd door G. van der Beek, onderwijzer te Surhuisterveen. In 1941 was van der Beek nog in functie als hoofd van deze school.

In de jaren twintig van de twintigste eeuw kwam er een hervormde (CVO) school. Als hoofd werd aangesteld: S. Kuiper, die tevens leraar aan de Visserijschool was. Hij vertrok in 1929 naar Wommels, waarna in nov. 1929 D. van der Wal hier kwam. Deze gaf eveneens les aan de Visserijschool.

Er werd een nieuwe school geopend op 18 mei 1953 waarin beide christelijke scholen werden ondergebracht, die bij vacature aan één van de scholen, zouden worden gecombineerd. Waarschijnlijk is Van der Wal toen hoofd van deze gecombineerde school geworden; hij was namelijk in 1955 nog in Wierum.